

Lammas & vuohi

5/2009

Teema:
Villantuotanto
ja jatkojalostus

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Lampaista ja vuohia
Namibiassa

Talvisia herkkuja
lampaasta

Ketjuinformaatioon
helpotusta

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä 60 vuoden kokemuksella **huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvaa lankaa** sekä **karsta- ja kampalankoja**. Vähintään 20 kg:n villaerästä valmistamme myös ns. oman erän karstalankaa.

Villat meille – langat teille

TEKEMISEN ILOA - OHJEET MEILTÄ

Käsityömallit, joihin on saatavissa ohjeet, näet nyt sivuiltamme kohdasta tuotteet/käsityöohjeet. Lähetämme ohjeet lankatilauksen yhteydessä. Tutustu kuviin ja tee tilaus!

VALMIIN HELPPOUTTA. 100 % villasukat, valmistettu Suomessa, koot 37-39, 40-42 ja 43-45. TILAA JA KOKEILE!

PIRTIN KEHRÄÄMÖ OY

Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
puh. (015) 173 030, faksi (015)173 225
kehraamo@pirtinkehraamo.fi
www.pirtinkehraamo.fi

LAMPURIT HUOMIO
VILLAN OSTORAJOITUS
Koska villavarastomme ovat täynnä, ostimme toistaiseksi villaa vain sellaisista eristä, joista vähintään puolet kehrutetaan tuotteiksi.

22 Ruokintatekniikkaa
lampoloihin

15 Villasukat Apilasta ja Lemmikeistä
ilman koneita

Kasvua hyvässä hengessä

Lammastilojen keskimääräinen yksikkökoko on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Suunta on yhä ylöspäin, kohti nykyaikaisella tekniikalla varustettuja lampoloita ja vuohinavetoita.

Investointitukipolitiikka tukee vahvasti kehityksen suuntaa. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää, että myös tuotteiden hinnat ja maataloustukijärjestelmä kannustavat innokkaita tuottajia lisäämään tuotantoaan kestäväällä tavalla sekä panostamaan työympäristöön ja eläintensä hyvinvointiin.

Avaimet kannattavampaan lammastalouteen ovat omissa käsissämme. Yhdessä rintamassa toisiamme kunnioittaen ja uusia ideoita joukolla hakien saamme aikaan kaiken eniten.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 5 Historiikkikatsaus
- 6 Tuoretta satoa
- 24 Aidan toiselta puolen
- 34 Eläinlääkäri
- 36 Viranomaisilta
- 42 10 Kysymystä

TEEMA: VILLAN TUOTANTO JA JATKOJALOSTUS

- 8 Villan uudet haasteet
- 10 Puolukanpunaista huopaa
- 11 Villan laadulle kehitystä?
- 13 Lankaa ja huovutuslevyä Virroilta
- 14 Villan monivaiheinen tie
- 15 Kehruuta käsin
- 18 Väriä luonnosta
- 21 Mahdollisuuksien morsinko

ARTIKKELIT

- 22 Tekniikka avuksi ruokintaan
- 26 Lammastaloutta Namibiassa
- 28 Villatuotteita suoraan kuluttajille
- 31 Yrittäjien omat markkinat
- 32 Talvisia lammastreptejä
- 35 Suoramyyntin haasteet esiin
- 43 Uuden lampurin mietteitä osa 2.

VUOHIPALSTA

- 40 Lisää kotitarvekuttuja
- 41 Afrikkalaiset vuohet

Suoramyyntissä taljallakin on tarina **28**

Tilaushinta: 60 €/vuosikerta 2010 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
Kansikuva: Katja Sikka

Toimituksen osoite:
Terhi Torikka
Valhallankatu 12 A 3
00250 Helsinki

Toimitus ja ilmoitusmyynti:
Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Toimituskunta:
Christer Ollqvist
Johanna Alamikkotervo
Janne Jokela
Eero Lehtinen
Sebastian Nurmi
Susanna Nuutinen
Martti Rantala

ISSN 0785-7276

Seuraava lehti 1/2010:
Ilmestyy 26.2.2010.
Aineistot 18.1. mennessä.

Puheenjohtajalta

On tullut aika koota yhteen ne kolme vuotta, jotka olen ollut yhdistyksen ruorissa, koska olen nyt luovuttamassa tehtävää seuraavalle henkilölle.

Voin vain todeta, että aika on kulunut nopeasti, kuten yleensä käy kun tapahtuu paljon. Viimeisin vaihe on ollut yhden aikakauden loppu ja toisen alku yhdistyksessämme. Meidän vanhat palvelijamme ovat jääneet eläkkeelle, ja uusia voimia on tullut tilalle. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että henkilövaihdos on sujunut yli odotusten ja että lehtimuutos on ollut onnistunut.

Koska maassamme on vain yksi lehti, joka on tarkoitettu lampaiden ja vuohien omistajille, on se erittäin tärkeä osa yhdistyksemme toimintaa ja samalla käyntikorttimme ulospäin siitä, että olemme vakavasti otettava ryhmä ammatinharjoittajia.

Heterogeenisyys ja keskinäinen erilaisuutemme tekee meistä ainutlaatuisia muihin tuotantosuuntiin verrattuna. Meidän yhdistyksessämme on sekä suuria että pieniä tuottajia, niitä jotka keskittyvät lihantuotantoon ja niitä joilla esimerkiksi maisemanhoito on päätulonlähteenä. Samanaikaisesti kun tämä on vahvuutemme, tekee se edunvalvonnasta haasteellista.

Vaatii aika paljon sovittelua, jotta jäsenistöä voisi kohdella mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Asumme erittäin pitkässä ja eurooppalaisesta näkökulmasta katsottuna pinta-alaltaan suuressa maassa, jonka tuotantoedellytykset vaihtelevat. Elämme aikakautta, jolloin byrokratia on tullut yhä suuremmaksi osaksi työtämme. Lampurit vaikuttavat olevan se ammattiryhmä, johon vaatimukset ovat kohdistuneet erityisen rankasti ja ankarasti. Tästä johtuen yhä suurempi osa ajastamme ja energiastamme on kulunut edunvalvontaan. Tämä on johtanut siihen, että lammassektorin kehitystyö on kärsinyt, mutta kun resurssit ovat erittäin rajalliset, on priorisointia pakko tehdä. Toivon, että olemme priorisoineet oikein.

Lopuksi haluan kiittää ennen kaikkea kaikkia yhdistyksen jäseniä, mutta erityisesti Ullaa, Sirkka-Liisaa, Piaa ja Terhiä oikein mukavasta ja hyvästä yhteistyöstä. Olen monta kertaa oman kauteni aikana miettinyt kuinka te olette ehtineet tehdä kaiken. Kiitos.

Haluan myös kiittää MTK:ta, SLC:tä ja ProAgria Keskusten Liittoa hyvästä ja antoisasta yhteistyöstä. Viimeimpänä mutta ei vähäisimpänä oikein suuri kiitos Pillelle ja lomituspäalvelulle, joiden ansiosta on ollut ylipäätään mahdollista löytää aikaa puheenjohtajan tehtävien hoitoon.

Haluan toivottaa kaikille oikein rauhallista joulua ja hyvää uutta vuotta.

Det börjar bli dags att summera de tre år som jag har stått vid rodret för förening, när jag nu skall lämna över till nästa person.

Jag kan bara konstatera att tiden har gått fort, det brukar den göra när det händer saker.

Den senaste perioden har varit slutet på en epok och början på en ny inom vår förening. Våra gamla trotjänare har gått i pension och nya krafter har trätt till. Personligen tycker jag att personalbytet har

gått över förväntan och att förändringen av vår tidning blev väldigt lyckad.

Eftersom det bara finns en tidning i vårt land som riktar sej till får och get ägare så är den en väldigt viktig del av vår verksamhet och samtidigt vårt "visitkort" utåt att vi är en seriös grupp yrkesutövare.

Det som gör oss speciella jämfört med andra producenter är att vi är väldigt heterogena. Inom vår förening finns både små och stora producenter, de som satsar på köttproduktion och de som har tex. landskapsvård som huvudinriktning, samtidigt som der är vår styrka så blir intresse bevakningen ganska svår att handskas med.

Det krävs en hel del jämkande för att det skall bli någorlunda rättvist, så bor vi ju också i ett väldigt avlångt och i europeiska mått mätt i ett stort land så förutsättningarna varierar. Vi lever i ett tidevarv då byråkratin har blivit allt större del av vårt arbete och får producenterna tycks vara den yrkesgrupp som är extra utsatta med litet strängare krav än andra så har en allt större del av vår energi och tid gått åt till just interesse bevakning. Vilket ibland har lett till att vårt arbete med att utveckla fårnäringen har blivit lidande, men med väldigt begränsade resurser måste man prioritera och jag hoppas att vi har gjort rättprioriteringar.

Till sist vill jag tacka fram för allt alla medlemmar men speciellt Ulla, Sirkka-Liisa, Pia och Terhi för ett väldigt trevligt och gott samarbete. Jag har under min tid många gånger förundrat mej över hur ni har hunnit med allt. Tack.

Jag vill också tacka MTK, SLC och MKL för ett gott och givande samarbete. Sist men inte minst ett stort tack till Pille och avbytartjänsten som gjort det överhuvudtaget möjligt för mej att satsa den tid som behövs på ordförande arbetet.

Och så vill jag passa på att önska en riktig fridfull jul och ett gott nytt år till er alla!

Christer Ollqvist,

Suomen Lammasyhdistyksen väistynvä puheenjohtaja

Toiveita paremmasta

Tukiasioiden osalta tilanne näyttää kohtuulliselta. Ensi vuoden tukiratkaisussa lammastalouden tuet säilynevät pitkälti ennallaan. Suurin muutos on pohjoisen tuen päätöksen soveltaminen, joka antaa enemmän vapauksia maksutukseen. Koko pohjoista aluetta voidaan tarkastella yhtenäisenä, ja välialueiden kertomista voidaan luopua.

CAP-terveystarkastuksen soveltamisen yhteydessä Suomi ehdotti komissiolle uuden tukimuodon, teuras-karitsoiden laatupalkkion, käyttöön ottoa. Tämän saaminen Suomen esitykseen oli todellinen lammasjaoston työvoitto ja lammasväen vuosikymmenten toiveiden täyttymys. Tätä kirjoitettaessa komissio ei ole vielä vastannut, mutta tihekuneiden ennakkotietojen mukaan esityksessä ei olisi ongelmia lammasta- ja nautatalouden osalta. Mutta ei nuoleskella ennen kuin asia on selvä.

Tukien osalta suuri muutos on vuoden 2010 alusta vaatimus siitä, että yhtä palkkiouutta kohti pitää katraassa olla syntynyt vähintään yksi karitsa. Muutokseen valmistautumiseksi on ehdottoman tärkeää, että eläinten rekisteritiedot ovat kunnossa jo 2009/2010 vuoden vaihteessa. Ilmoittakaa siis syntyneet karitsat ja muut tiedot rekisteriin, vaikka aikaa olisi jäljellä.

Lammasjaosto on työskennellyt ahkerasti uuhien ja karitsoiden eläinyksikkökertoimien parissa. Asiasta löytyy tietoa edellisen lehden MTK-palstalta. Uuhien kerroin tulee alun perin EU:n CAP-tuesta. Se on myös osa 141- ja 142-päätöksiä sekä muiden tukien päätöksiä. Sen muuttaminen tai uusien kertoimien käyttöön ottaminen kesken päätöskauden, tai vastaavasti muissa tukijärjestelmissä kesken ohjelmakauden, ei ole help-

poa ja vaatii komission hyväksynnän. Mutta asiaa ei ole haudattu.

Riistavahingot

Uusi riistavahinkolaki tulee voimaan joulukuun 2009 alusta. Oleellisinta lammastalouden kannalta on, että petovahinkojen 250 euron omavastuusta luovutaan. Tilalle tulee kynnyssarvo, 170 euroa. Jos vuoden aikana korvattavaksi tulevat vahingot ylittävät 170 euroa, ne korvataan täysimääräisesti, eikä omavastuuta sovelleta. Olisikin tärkeää, että korvausperusteina käytettävät eläinten arvot määritellään oikein, jalostusarvoa unohtamatta. Lammasjaosto tekee pyynnöstä korvausarvoista esityksen MMM:lle.

Lammastalouden petovahinkojen korvaamiseen ja ennaltaehkäisyyn on esitetty valtion budjettiin merkittävästi entistä enemmän varoja.

Tällä tietoa käytettävissä olisi tämän vuoden lisäbudjetin kautta reilu 1,6 miljoonaa euroa. Siitä pitäisi riittää sekä petovahinkojen korvaamiseen että ehkäisyyn.

Raatokeräily

Saamiemme tietojen mukaan lampaiden raatokeräily on muuttumassa maksulliseksi. Tämä johtuu siitä, että muuttuneiden valtiontukisääntösten suuntaviivojen mukaan sataprosenttista tukea jollekin toiminnalle ei enää sallita, vaan tuki saisi olla korkeintaan puolet kustannuksista. MMM valmistelee parhaillaan asetusta jossa tästä säädetään. Tarkoituksena on kuitenkin meille kerrotun mukaan pitää maksut mahdollisimman pienenä. Asian valmisteluun vaikuttaminen ja keräilyyn toivottavat muutokset ovat jaoston toiminnan painopisteessä ensi vuonna.

Poimintoja **Ulla Savolaisen** kokoamasta historiikista viimeisten kymmenen vuoden ajalta.

Lampaanjalostusyhdistyksellä oli kymmeniä vuosia siitoskeskus ja jalostuslampolajijärjestelmä, joka lopetettiin 1970-luvun alussa. Uudet jalostuslampolasäännöt tehtiin vuonna 2001, jolloin myös hyväksyttiin ensimmäiset jalostuslampolat. Vuonna 2008 niitä oli kymmenen.

Jalostuseläinkaupan näkyvin muoto ovat olleet pässihuutokaupat, joita on pidetty maatalousoppilaitoksella Ilmajoella, Lihasulassa Kangasalla ja viimeksi Pelsolla Vaalassa.

Lampaiden ruokinnan suunnitteluun saatiin excel-pohjainen ohjelma, Lamru, vuonna 1999. Sitä käytetään edelleen neuvonnan työvälineenä.

Viime vuosina tullut uusi toimintamuoto on **kuntoluokitus**, jonka avulla pystytään seuraamaan ruokinnan onnistumista ja antamaan ohjeita tulevaan ruokintaan.

Uuhien tiineys voidaan nykyään tarkistaa ultraäänilaitteilla.

Jatkoa historiikki-poiminnoille seuraa *Lammas & Vuohi* -lehdessä myös tulevana vuonna.

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka ja Pia Parikka

LAMMASTALOUDELLA POTENTIAALIA

MTK:n puheenjohtajuudesta keväällä luopunut maanviljelijä *Michael Hornborg* näkee lammastaloudessa paljon potentiaalia.

Maailman trendit tukevat nyt lammastaloutta. Erityisesti ympäristöpainotus tulee korostumaan myös jatkossa, mikä tuo lammastaloudelle kilpailuetua.

"Meitä koskevat päätökset tehdään tosi kaukana ja tosi lähellä", Hornborg totesi. Etäiseltä tuntuva öljyn hinnan kehitys vaikuttaa myös lammastalouden kannattavuuteen. Toisaalta suoran yhteyden luominen kuluttajiin ja uusien markkinakanavien rakentaminen ovat tuottajien itsensä käsissä.

Työn oltava mielekästä

Vaikka Hornborg kannustikin laskemaan lammastalouden kannattavuutta muihin vaihtoehtoihin verrattuna, kehotti hän viljelijöitä tekemään viime kädessä sitä, mistä he ovat kiinnostuneita. Työn on oltava mielekästä ja mieluista. "Oma ylpeytemme ratkaisee", hän painotti.

Hornborg kertoi ajatuksistaan lammastalouden tulevaisuudennäkymistä Hyvä Lammas! -hankkeen avausseminaarissa Humppilassa pyhäinpäivänä.

AHVENANMAANLAMPAIDEN KASVATTAJAT KOKOONTUIVAT

Ahvenanmaanlammasyhdistyksen ensimmäinen mantereella pidetty kokoontuminen järjestettiin 24.10. lammastila SikkaTalussa, Naantalissa.

Paikalle kokoontui monipuolinen joukko lampureita, myös naapurimaasta Virossa.

Illan myötä osallistujat totesivat tapaamisille olevan tarvetta myös jatkossa. Myös koulutuksia suunniteltiin, sillä esimerkiksi kaksikerroksisen villan käytömmahdollisuudet kiinnostivat väkeä.

Ahvenmaanlampaan todettiin illan aikana olevan haluttu rotu sekä koirien paimennuskoulutukseen että lemmikiksi. Kaiken kiinnostuksen todettiin olevan hyväksi rodun monimuotoisuuden ylläpitämisessä.

Kuva: Katja Sikka

Muista!

Talven 2009-2010 indeksilaskenta-aikataulu:
Tuotosseurantatiedot rekisterissä viimeistään
15.12., 7.1., 26.1., 16.2., 9.3. ja 30.3.

TUONNIN JA VIENNIN HAASTEET HEIJASTUVAT LAMPAANLIHAMARKKINOILLE

Eurooppalaiset lampaanlihamarkkinat heijastavat voimakkaasti vapaan kaupan haasteita. "Vahva euro heikentää lampaanlihan kilpailukykyä tuontilihaa vastaan", totesi Euroopan karja- ja lihakaupan järjestö UECBV:n pääsihteeri *Jean-Luc Mériaux* Pellervo-Instituutin Liha-alan tulevaisuusseminaarissa lokakuussa.

Kansalliset toimet keino elvytykseen

EU:n ulkopuolelta tuodulla lampaanlihalla on vahva asema Euroopassa. Lampaanlihan omavaraisuusaste koko Euroopassa on noin 80 prosenttia. Suomessa lampaanlihan omavaraisuusaste on painunut erityisen alas, alle 20 prosenttiin.

Mériaux näki kansalliset toimet varteenotettavimpaina keinona eurooppalaisen lammastalouden elvyttämiseksi. Ranska, Irlanti ja Espanja ovat jo luoneet kansallisia järjestelmiä toimialan taloudellisen ahdingon helpottamiseksi. Myös Suomen terveystarkastusesitys sisältää sektorille suunnattua uutta rahoitusta.

Tuotekehitys ja valmisruuat tarpeen

Kuluttajakampanjoilla ja lampaanlihan tuotekehityksellä voidaan lisäksi vaikuttaa merkittävästi lampaanlihan suosioon tulevaisuudessa. "Nuoret haluavat syödä helposti ja nopeasti valmistettavia ruokia", Mériaux lopetti.

KANSALLISET TUET ENNALLAAN

Uuhien ja kuttujen kansalliset tuet säilyvät ennallaan vuonna 2010. Lampaille astuu voimaan karitsointivaatimus, mutta aloittajille ja laajentajille se tulee lievennettyä. Ratkaisu menee vielä valtioneuvoston vahvistettavaksi.

TALOUSVASTAAVAT LAMMASNEUVONTAAN

ProAgrian lammassuunnitelman vuoden 2009 teemana oli talous. Neuvojen työkalupakki kasvoi teeman puitteissa uudella tuotannon kannattavuuden arviointiin suunnatulla pikalaskurilla. Lisäksi neuvoja ja lampureita koulutettiin lammastilan taloudenhallintaan.

Teemavuoden tärkeintä antia oli lammassektorin talousvastaavien nimeäminen ProAgria Keskukseen. Talous- ja lammassuunnitelmat tekevät tiivistä yhteistyötä lammastilojen kannattavuuden lisäämiseksi. Taloussuunnitelmaa haetaan lisäksi uutta potkua alueellisesti räätälöidyistä neuvontapalvelukonsepteista mm. pienryhmäneuvonnasta.

Ota yhteyttä talousvastaavaasi!

Yhteystiedot löytyvät sivulta 17.

Mallilaskelmia maataloudesta 2009 -kirja on tehty helpottamaan maatilan tuotannon suunnittelua. Yli 30 laskelman avulla tuottaja voi verrata eri kasvien ja kotieläinten tuotannon keskinäistä kannattavuutta. Kirjan laskelmista 23 käsittelee kasvin- ja 10 kotieläintuotantoa, joista osa on luomulaskelmia. Kirjassa on lisäksi yhteenveto maatalouden tuista vuosille 2007–2009.

Tieto tuottamaan -sarjassa on ilmestynyt uusi kirja, joka käsittelee lannan hyödyntämistä. **Lannan käsittely ja käyttö** -kirja antaa käytännön neuvoja märehtijöiden, sikojen ja siipikarjan lannan tehokkaaseen hyödyntämiseen. Kirja antaa tietoa lantojen erityispiirteistä lannoituskäytössä ja auttaa suunnittelemaan viljelyn ja lannoituksen niiden mukaan. Kirja kertoo myös, miten lannasta peräisin olevia ympäristöhaittoja voidaan vähentää eläinten ruokinnalla ja ravinteiden tarkemmalla hyödyntämisellä.

Maatilayrittäjän hyvinvointi -kirja käsittelee jaksamista tilan arjessa ja muutostilanteissa. Kirja tukee myös selviytymisessä elämän vaikeista tilanteista. Kirja kannustaa vaalimaan yrittäjän tärkeintä tuotantotekijää, terveyttä. Ravinto, liikunta, lepo ja nautintoaineiden käyttö ovat tekijöitä, joihin jokainen voi vaikuttaa omilla valinnoillaan. Kannattava toiminta ja vakaa talous ovat merkittävä osa hyvinvointia.

Kirjan avulla maatilayrittäjä voi arvioida ja kehittää oman maatilan kokonaisuuden hallintaa, riskienhallintaa ja taloudellista tilaa. Kirjassa kerrotaan lisäksi maatilayrittäjän perus- ja lisäturvasta elämän erilaisissa tilanteissa. Mukana on myös mielenkiintoisia hyvinvointiin liittyviä esimerkkitaupauksia maatilayrittäjien elämästä.

Lisätietoja ja tilaukset: www.proagria.fi/julkaisut

Suomen Lammasyhdistys r.y. Hallitus 2009

Christer Ollqvist, puheenjohtaja,
puh. 050 5165 779, christer.ollqvist@agrolink.fi
Lålaxvägen 935, 66600 Vörå

Janne Jokela, varapuheenjohtaja,
puh. 0440 876 530, jokelaj@nic.fi
Mäkelänmäentie 25, 68240 Ala-Viirre
Varajäsen: **Timo Heikkilä**, puh. (0400) 686 616
heikkila.timo@kotinet.com
Arolantie 88, 85200 Alavieska

Eero Lehtinen, puh. 050 4006 282
lehtinen.eero@gmail.com
Tavinjärventie 118, 71740 Tavinsalmi
Varajäsen: **Outi Sirola**, puh. 040 566 4153
outi@sirolantila.com
Sininentie 555, 82600 Tohmajärvi

Johanna Alamikkotervo, puh. 041 459 6657
johanna.alamikkotervo@gmail.com
Vanhalantie 17, 95300 Tervola
Varajäsen: **Matti Rissanen**, puh. 040 5311 788
matti.rissanen1@pp.inet.fi
Jeesiönratsutie 2785, 99770 Jeesiö

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721
studio.sebastian@netlife.fi
Bovikintie 25, 10600 Raasepori
Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286
late@lampuri.fi
Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Susanna Nuutinen, puh. 050 340 5130
susanna.nuutinen@putkisalo.fi
Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi
Varajäsen: **Pekka Sihvonen**, puh. 05 4317 024
lehtola.luomutila@luukku.com
Salotuvantie 88, 55100 Imatra

Martti Rantala, puh. 050 3649 859
ketsunteurastamo@luukku.com
Ketsuntintie 25, 38910 Ala-Honkajoki
Varajäsen: **Aimo Kaitamäki**, puh. 050 564 2452
aimok@nic.fi
Kirkkotie 24, 66340 Sarvijoki

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988

Edellisessä numerossa oli väärä linkki WinLammas- ohjelman päivitykseen.

Oikea linkki kuuluu
näin: www.mloy.fi
> Tuotteet > Lam-
masohjelmat > Siir-
ry ohjelman lataus-
sivulle >
Valitse WinLampaan
alavalikosta "Lataa
tästä" ja toimi ohjei-
den mukaisesti.

Suomen Lammasyhdistys ja lehden toimitus
kiittävät kuluneesta vuodesta
ja toivottavat jäsenilleen
ja kaikille Lammas- ja vuohi -lehden ystäville

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

” Villaa käytetään akustisissa levyissä, öljynimetysmatoissa ja jopa luotisuojamateriaaleissa. Teknisten tekstiilien sovelluskenttä monipuolistuu ja älytekstiilit valtaavat alaa. ”

Kuvat: Raija Silvola

Villan uudet haasteet

Villa on nyt muotia. Käsillä tekeminen innostaa ja maassa valitsee neulebuumi. Lampurien ei pidä päästää mahdollisuutta liukumaan ohi, vaan tarttua rohkeasti villan haasteisiin ja heittäytyä mukaan imuun.

Marja-Leena Puntila

Villa luonnonkuituna on nyt muodissa. ”Koukussa käsitöihin”, neulomisesta ja askartelusta on tullut urbaani ilmiö, kirjoittaa Helsingin Sanomat 27.10.2009.

Pitkästä aikaa saadaan kuulla tällaista viestiä. Käsillä tekemisen into on kasvanut ja muutamia vuosia sitten maahan rantautui uusi neulebuumi. Jotta tähän villaimuun päästään mukaan, on suomalaisen, ja erityen suomenlampaan villan laadun kehittämiselle ja innovaatioiden rakentamiselle tullut ajankohta, joka tulee hyödyntää.

Tähän asti villaprojektit ovat kartoittaneet tutkimuspohjalta laatukriteereitä. On myös viety läpi lukuisia tuotekehityshankkeita lähinnä palvelen käsityöyrittäjiä. Suomalaisesta villasta luotiin oma brändi Finn-wool kymmenkunta vuotta sitten.

Brändin markkinointi kuitenkin hiipui vähäisen volyymin johdosta pikkuhiljaa.

Oppilaitokset ovat kiitettävästi olleet tuotekehityksessä mukana. Suomalaisen villan koko tuotantoketjun kehittämiseen tähtääviä hankkeita on vuosien varrella yritetty käynnistää, siinä kuitenkaan onnistumatta.

Uuden yrityksen lähtökohtana tulee olla kentän tarpeet. Vastikään käynnistyneeltä Hyvä Lammas! -hankkeelta odotetaan rautaista otetta.

Asenteen muokkausta villan käsittelyyn, hyvät lampurit

Raakavillan laadun kehittäminen lähtee lampolasta. Kehräämöt ovat kautta vuosien valittaneet raakavillan laadusta. Viimeksi Lammass & vuohi-lehdessä 2/2009 Pirtin kehräämön

toiminnanjohtaja **Ritva Sariluoto** kirjoittaa: ”epätavallisen paljon villoista päätyy hyläytyjen joukkoon”.

Raakavillan laadulla ja kehruuprosessilla on suora vaikutus lankojen laatuun ja käyttömahdollisuuksiin tuotevalmistuksessa. Näin ollen tarvitaan asenteen muokkausta, jotta lampolasta lähtevä villa olisi kehruukelpoista.

Koulutus on paras lääke. ProAgria ja lammaskerhot sekä Finnsheep-yhdistys yhdessä voisivat olla alkuun panijoita villan laadullisen tason parantamisessa.

Vuoropuhelua lampureitten ja kehräämöjen välillä

Vastikään pidetyssä Pirkanmaa ProAgrian järjestämässä villa-päivässä Osaran koulutilalla Hämeenkyrössä, ilahduttavasti 35 osanottajan voimalla, tuli selvästi esille vuoropuhelun puute villasta kiinnostuneitten lampureiden ja kehräämön välillä.

Eriväristen ja erilaisen villan omaavien karitsojen villan laatuarvostelujen jälkeen karitsat kerittiin **Marko Känsälän** osaavalla ja nopealla työskentelyllä. Varsinainen yhtenäinen villalevy ja mahavillat (käyttökelpoinen osa) punnittiin erikseen.

Harjoitusluokan pöydälle levitetyt villakaset, hyvin vaihtelevanlaatuisina ja osin roskaisinakin, panivat kaikki pohtimaan mihinkähän luokkaan kukin näistä eristä joutuisi kehräämön lajittelupöydällä? Roskaisuus ja huopuminen puhuttivat.

Paikalle olisi tarvittu kehräämön asiantuntija kertomaan, mihin luokkaan tai luokkiin runsaan kilon painoiset erät joutuisivat. Kelpaisiko joku osa puolikampalangaksi vai olisivatko kaikki karstavillaksi ja huovutuslevyksi luokiteltavia?

Tässä on selkeä koulutuksen paikka ja yhteisymmärryksen löytämisen paikka. Tärkeätä on myös keskustella kehräämöjen kanssa siitä, mitä villaprosessipuolella ajatellaan käytössä olevista karitsojen villanlaatuominaisuuksien arvosteluperusteista. Ovatko objektiiviset, mitattavat, ominaisuudet niitä joihin tulee keskittyä, vai kuinka?

Tässä ihastellaan suomenlammaskaritsan hienovillasta tehtyä kaunista tyynypäällistä. Oik. Leena Sipilä, Marjatta Helstelä, Leena Riihelä, Eliisa Kivekäs, Hannele Kõngäs, Johanna Rautiainen, Marja-Leena Puntila, Päivi Simi.

” Paikalle olisi tarvittu kehräämön asiantuntija kertomaan, mihin luokkaan tai luokkiin runsaan kilon painoiset erät joutuisivat. Kelpaisiko joku osa puolikampalangaksi vai olisivatko kaikki karstavillaksi ja huovutuslevyksi luokiteltavia? ”

Villalle tarvitaan laatustrategia

Lammastalous on nousussa, ja etenkin nuoret yrittäjät tiedostavat myös villantuotannon mahdollisuudet. Jotta villantuotannosta saadaan hyvä, tavoiteltava lisäbisnes lammastalouteen, tarvitaan kansallinen villastrategia. Sille on luotu raamit kuusi vuotta sitten.

Strategia perustuu kuuteen eri näkökohtaan; yritystoiminnan edellyttämän lampaanvillan määrällisen ja laa-

dullisen tason jatkuvuuden turvaaminen, tuotekehityksen uudistaminen vastaamaan käyttötarkoitukseen perustuvaa ja koko tuotantoketjun huomioonottavaa toiminta-ajattelua, tuotantoteknologian ja tietojärjestelmien kehittäminen ja lisääminen kaikissa tuotantovaiheissa, koulutukseen panostaminen kaikille villaketjun toimijoille, viestintä- ja markkinointinäkökulman vahvistaminen ja koko ketjun kattava verkostoituminen.

On trendikästä puhua tuotteen elinkaaresta. Esimerkiksi suomenlampan villasta valmistetun tuotteen kohdalla se merkitsee ympäristövaikutusten arviointia villan tuotannossa, tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosesseissa, markkinoinnin eri vaiheissa, tuotteen käytössä, huollossa, korjauksessa ja lopulta hävittämisprosessissa. Kestävä kehitys tulee ottaa huomioon myös villantuotannossa.

KÄÄNNÄ

Elsan lempituoli

Puutarhan, käsitöiden
ja sisustuksen
putiikkinne netissä
www.elsanlempituoli.fi

Luonnonkuiduista uusia innovaatioita

YK:n julistama kansainvälinen luonnonkuitujen vuosi ideoitui vuonna 2005. Sitä on vietetty monin eri seminaarein tänä vuonna. Luonnonkuituja käytetään yhä vaatetustarkoituksiin, mutta viime aikoina niiden käyttö on merkittävästi laajentunut teknisten tekstiilien saralle.

Luonnonkuiduista valmistetaan komposiittituotteita, implantteja lääketieteessä sekä geo- ja agrotuotteita. Luonnonkuituvuosi on esitellyt 15 luonnonkuitua ja niiden tuotantoa sekä ominaisuuksia ja käyttöä. Näistä kuiduista voidaan villan lisäksi mainita esimerkiksi pellava, puuvilla, hamppu, silkki, mohair, angora ja alpaka.

Villaa käytetään akustisissa levyissä, öljynimetysmatoissa ja jopa luotisuojamateriaaleissa. Luonnonkuitujen käyttömahdollisuuksia selvittää rakentamisessa rakennekomponenttina, arkkitehtuurissa ja rakennuksissa. Teknisten tekstiilien sovelluskenttä monipuolistuu, etenkin älytekstiilit valtaavat alaa. Ikääntyvän väestön tarpeisiin kehitellään terveydenhuollon tekstiilejä. Vaatemuotoilulla syntyy esteettisiä ja toiminnallisia ratkaisuja esim hoiva-alalle. Maailman villajärjestö WTO (Wool Textile Organisation) oli kesällä Frankfurtissa pidetyssä luonnonkuitukongressissa ottanut teemakseen "Villa – älykäs, luonnollinen ja tekninen".

Vastikään pidetyssä villan ideointipalaverissa Mynämäen käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa esiteltiin juuri alkanut EU:n rahoittama Etelä-Suomen ja Viron yhteistyöhanke "Luonnonmateriaaliosaamisen edistäminen". Hankkeen aloittaminen osuu naulan kantaan. Hankkeessa villa tulee olemaan vahvasti esillä vuonna 2011.

Kehräämöyrittäjä Sinikka Pirttinokka esittelee joulun suosikkivärejä.

Tänä jouluna huopa on puolukanpunaista

Etenkin joulun alla villa on kysyttyä tavaraa, sillä huovutusinnostus ei osoita merkkejä hiipumisesta. Tänä jouluna hittiväri ei kuitenkaan ole se tavanomainen kirkkaanpunainen, vaan puolukanpunainen, Kehräämö Mustalampaan omistaja Sinikka Pirttinokka kertoo.

Teksti ja kuva: **Terhi Torikka**

Pyhäraannassa kehräämöö pitävä Pirttinokka on koko syksyn pakanut vauhdilla tilauksia, joita on tullut riittämiin. Kiireisintä aikaa jatkuu syksystä yleensä helmikuulle asti.

Suurin yksittäinen asiakas on Tiimari. Lisäksi huovutusvillaa ostavat monet kunnat ja oppilaitokset. Keväällä avattu nettikauppa tuo kasvavassa määrin tilauksia myös yksittäisiltä ostajilta.

Moni ostaja on kiinnostunut villan alkuperästä. "Se antaa lisäarvoa, kun voin kertoa tilan, ja jopa yksittäisen lampaan nimen", Pirttinokka sanoo.

Mustalampaan kautta kulkee Pirttinokan arvion mukaan runsas 5 000 kiloa kotimaista lampaanvillaa vuosittain. Kaikki myydään ulos huovutusvillana, osa luonnonväreissä ja noin 80 prosenttia värjätynä.

Villat värjätään ranskalaisilla tutkituilla väreillä, jotka eivät sisällä myrkkijä. Heikkohappovärien käyttöön tarvitaan avuksi vain AIV-happoa, jota Pirttinokka hakee maatalouskaupasta.

Hän pitää käyttämiään värejä ekologisempina vaihtoehtona kuin lankojen kasvivärjäystä, jossa värin kiinnitykseen käytetään esimerkiksi alunaa.

www.huovutusvilla.fi
www.kehraamomustalammas.fi

Olisiko jo villan laadun kehittämisen vuoro?

Tutkimustulokset osoittavat, että suomenlampaan villan eri ominaisuuksissa on runsaasti perinnöllistä vaihtelua. Näin ollen meillä on hyvät mahdollisuudet valinnan avulla parantaa villan laatua.

Marja-Leena Puntila

Villan tuotannossa voitaisiin vähitellen unohtaa ”kun villasta saatava hinta ei edes kata keritsemiskustannuksia, niin sen laatuun ei kannata satsata” -asenne.

Tarvitaan laskelmia osoittamaan, kannattaako villan laatuun panostaminen. On pohdinnan paikka, miten suomalainen villa saadaan paremmin talteen ja miten erilainen villa, aikuisen lampaan, karitsan, liharotujen ja risteytysten, hyödynnetään.

Villakuityypit

Puhutaan pohjavillasta ja peitinkarvoista. Hieno pohjavilla kehittyy sikiöllä hieman myöhemmin kuin peitinkarva eli karkeat kuidut. Pohjavilla myös kasvaa hitaammin ja jää lyhyemmäksi.

Pohjavillan tiheydestä ja pituudesta riippuu karvapeitteen lämmöneristyskyky ja kosteussuoja. Peitinkarvat ovat pohjavillaa huomattavasti pitempiä ja karkeampia. Ne suojaavat pohjavillaa kastumiselta.

Suomenlampaan villa on pohjavillatyypistä. Ahvenanmaanlammas ja Islanninlammas eroavat suomenlampaasta, ollen villaltaan niinsanottuja kaksoiskuitutyyppisiä (twin-fibre) eli niillä on hieno alusvilla ja pitkät, karkeammat peitinkarvat.

Mitattavat villaominaisuudet periytyvät parhaiten

Jalostustyössä kiinnostavat eläinten väliset perinnölliset erot, sillä ainoastaan perintötekijät siirtyvät sukupolvesta toiseen. Sellaisenaan ei perintötekijöitä kyetä arvostelemaan, vaan ilmiänsä on perintö- ja ympä-

Kuva: mata-leena Puntilan arkisto

Tältä näyttää laadukas villa.

Villaominaisuuksien arvosteluperusteet

Tutkimusaineistoissa käytetyt arviointiperusteet esitetään seuraavassa.

Villan laatuominaisuudet:

tasaisuus	pisteasteikko 1-5
tiheys	pisteasteikko 1-5
tapulinmuodostus	pisteasteikko 1-5
kiilto	pisteasteikko 1-5
kiharakaarien lukumäärä/3cm	
hienousluokka (46-60), arvostelu lavoilta, kyljeltä ja reisiltä	
tapulin pituus (cm), ed. kolmen kohdan keskiarvo	

Villan määrä:

Villatuotos, punnitaan kerinnän yhteydessä.

Arvosteluperusteita on käsitelty laajasti Lammas ja vuohilehdessä 1/2008

Tavoitteena on, että jalostusvaliokunnassa käydään tutkimuksissa esillä olleet arvosteluperusteet huolellisesti läpi, ja sovitaan niiden tuotostarkkailuun ottamisesta joko sellaisenaan tai keskittymällä taloudellisesti tärkeimpiin villan jalostettaviin ominaisuuksiin. Tässä tarvitaan kiinteää yhteistyötä kehittäjien kanssa.

ristötekijöiden yhteisen vaikutuksen tulos. Ominaisuuksien periytymisaste ilmaistaan 0:n ja 1:n välisenä arvona.

Kotimaisessa villatutkimuksessa 10 vuotta sitten, (yksityiskohtaisesti

käsitelty Lammas ja vuohi lehdissä 1, ja 2/2008), analysoitiin karitsojen villan ominaisuuksille seuraavat periytymisasteet, heritabiliteetit (h^2).

Ominaisuus	h ²
Villapeitteen tasaisuus	0,28
Tiheys	0,38
Tapulinmuodostus	0,32
Kiilto	0,23
Hienousluokka	0,43
Kiharus (kiharakaaria/3 cm)	0,45
Tapulin pituus	0,62
Kuidun paksuus, läpimitta	0,62

Villatapulin kiharus ja pituus ovat mitattavia ominaisuuksia, mikä parantaa luotettavuutta. Tapulin pituus on kolmen kohdan keskiarvo ja sen periytymisaste on korkea, 0,62.

Meillä käyttöön otettu kiharusuuden arvioiminen kiharatiheyden perusteella, eli mittaamalla kiharakaarien määrä /3 cm villakarvan tyvestä lähtevältä alueelta, osoittautui hyvin periytyväksi ja vartenotettavaksi hienouden mittariksi. Toinen luotettava hienouden kuvaaja on hienousluokka. Tämä on ollut käytössä pitkään perustuen lähinnä kiharan koon arvioimiseen kolmesta eri kohtaa villapeitteestä.

Puhtaasti silmämääräisesti arvosteltavien ominaisuuksien periytymisasteet vaihtelivat 0,23–0,38 välillä. Asteita voidaan pitää keskinkertaisina. Yleisvaikutelman antaminen villapeitteen tasaisuudesta ja kiillostalta on vaikein arvioitava kokoneellekin. Siksi niiden periytymisen luotettavuus jää helposti muita arviointeja heikommalle.

Käytännön konsti kiillon arvioimiseksi on pingottaa tapulinippu peukalon ympäri. Kiilto perustuu villakuitujen kykyyn taittaa valoa. Hienoimmat kuidut hajottavat valoa enemmän ja ovat vähemmän kiiltäviä.

Suomenlampaalla hieno villa

MTT:n mukanaolo Euroopan erikoiskuitujen verkossa (European Fine Fibre Network) 1990-luvun lopulla toi selkeästi esille kuidun laadun yhä suuremman merkityksen pyrittäessä korkealaatuisen villan tuottamiseen ja erikoistuotteiden markkinoiden kehittämiseen.

Verkoston kautta oli mahdollisuus testauttaa myös suomenlampaan villanäytteitä OFDA-menetelmällä (Optical Fibre Diameter Analysis) kuituhienouden selville saamiseksi. Villakuidun paksuus (läpimitta mikroneissa) on päätekijä, joka määrittelee villan maailman markkinahinnan.

Laboratoriotutkimukset osoittivat suomenlampaan kuidun paksuudeksi keskimäärin 24–25 mikronia. Hienoimmat kuidut olivat alle 20 mikronia, ihan merinovillan tasoa. Toisaalta karkeimmat kuidut ylittivät 30 mikronia. Ilahduttavinta on, että ominaisuus on erittäin hyvin periytyvä. Suomenlampaassa on ainesta myös hienovillan tuottajaksi.

Hienous ei selviä käsin

Villan hienoutta ei saa selville käsin. Tutkimuksissa saatiin kiharakaarien lukumäärän ja kuidun paksuuden välille negatiivinen geneettinen korrelaatio (-0,56), mikä osoittaa että kiharatiheyden kasvaessa kuidut ohentuvat. Villan jalostustyössä kiharakaarien lukumäärä /3 cm on vartenotettava hienouden mittari.

Ruotsalaisessa tutkimuksessa, jossa merinopässejä paritetaan sveauihilla, pyritään hyvälaatuisen hienovillan tuottamiseen. Samalla selvitetään kasvu- ja hedelmällisyyssomi-

naisuuksia. Villan hienous mitataan OFDA-laitteella. Suomalaiset alpakakasvattajat mittaavat siitoksen jätettyjen urosten villan hienoutta samalla laitteella.

Suomessakin kannattaisi harkita siitokseen jätettävien, niin kutsuttujen villapässien, kuitumääritysten teettämistä testauslaboratoriossa. Huutokaupoissa voisi kasvu- ja lihuotantoindeksien rinnalla esittää villanlaatuarvostelujen lisäksi hienouden. Jotta villaominaisuudet saataisiin suomenlampaiden jalostusohjelmaan, villan taloudellista arvoa on nostettava.

Kaikki villa hyötykäyttöön

Lammasmäärä on ilahduttavasti kasvussa, ja suunnan odotetaan jatkuvan. Samalla on odotettavissa, että villantuotanto kasvaa. Mutta miten saada villa hyötykäyttöön ja laatu paremmaksi?

Aloitavilla lampureilla on varmasti oppimista kerinnästä. Meillä on taitavia ammattikeritsijöitä, joita kutsumalla villan laadun kehittämiseen perustuviin koulutustilaisuuksiin saadaan lisäoppia. Monet jättävät kerinnän kokonaan ammattilaisille.

Osaamista tarvitaan myös villan esilajitteluun. Kerintäpaikan tulee olla siisti. Varsinaisen villalevyn lisäksi erotellaan maha- ja hännänseudun villa. Jos mahanalusvillat ovat puhtaita, ne voidaan kerätä talteen. Värillistä villaa ei saa sekoittaa valkoiseen.

Suomenlampaiden parantamiseksi tarvitaan villamäärien tietoja kevään ja syksyn kerinnästä. Ilman villatuotoksen punnitusta ja tuloksen kirjaamista emme saa selville ominaisuuden periytyvyyttä, eikä myöskään kehitystä. Toivottavaa olisi saada myös karitsojen villamäärien kirjauksia ja enemmän karitsanvillaa.

Tietoa tarvitaan erityyppisten villojen ominaisuuksista, jotta voidaan suunnitella sopivia tuotteita. Koekehuilla voidaan selvittää mikä villa sopii parhaiten eri lankalaaduille.

Suomalaisen villan mahdollisuuksia tekstiileollisuuden raaka-aineena selvitettiin vuosia sitten, mutta ongelma oli pienen volyymin ja hinnan li-
säksi epätasainen laatu.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. (02) 554 6273. Faksi (02) 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Villalankaa ja huovutuslevyjä Virroilta

Virtain Villan vahvuutena luonnon värit ja kotimaisuus.

Sanna-Helena Rantala

Pohjois-Pirkanmaan Virroilla toimii yksi Suomen villakehräämöistä, Virtain Villa ky, jonka yrittäjinä toimivat *Ari* ja *Anne Lehtonen*. Lehtokset ostivat yrityksen vuonna 1996 sen perustajasuku Vehniältä. Alun perin yritys on perustettu jo vuonna 1953.

Virtain Villa jalostaa villaa niin langaksi, kudontahahtuvaksi, huovutuslevyiksi kuin täytevillaksikin. Tuotteet ovat kotimaisia. Ainoastaan mustan villan kohdalla on jouduttu turvautumaan tuontiin välillä, sillä kotimaista villaa ei ole ollut saatavilla.

”Kotimaisuus ja luonnonvärit ovat vahvuutemme”, yrittäjä Ari Lehtonen kertoo. Suomenlampaan villa on lisäksi hyvää ja pehmeää.

Suurin osa langaksi

Villa on aikaisemmin tullut kehräämölle vaihtaan, eli lampuri on myynyt villat kehräämölle ja kehräämö on jalostanut villan tuotteiksi, jotka lampuri on itse myynyt. Nykyisin suurin osa tuotannosta myydään kuitenkin suoraan kehräämöltä kulluttajille. Vielä noin 30 prosenttia tuotannosta menee vaihtaan lampureiden kanssa.

Langan osuus tuotannosta on suurin, noin puolet. Suurin asiakunta ovat yksityiset käsityöharrastajat ympäri Suomen, tosin valtaosa tuotteista menee Oulu-Kajaani -linjan pohjoispuolelle.

Myös koulut, kansalaisopistot ja kutomapiirit ovat tärkeitä asiakkaita. ”Asiakastytyytyväisyys ja puskaradio ovat parhaimpia markkinointivälineitä”, Ari Lehtonen kuvailee. Virtain

Kuva: Erik Fallenius

Yrittäjä Anne Lehtonen ja Virtain Villan tuotteita.

Villan markkinoi tuotteitaan lisäksi erilaisten käsityölehtien sivuilla.

Rahdin nousseet kustannukset ovat haasteita myynnille, sillä nykyisin rahti maksaa tilavuuden, ei painon, mukaan. Villan kohdalla tällainen hinnoittelupolitiikka tulee kalliimmaksi, sillä villa vie nimenomaan tilaa eikä niinkään paina paljon.

Oma pesulinja

Lehtosten yrityskauppojen jälkeen vuonna 1996 ensimmäinen iso siirto yrityksen kehittämiseksi oli oman pesulinjan rakentaminen. Pesu on tärkeä vaihe villan jalostamisessa lopputuotteiksi.

Tällä hetkellä Suomen kehräämöissä on hyvin yleistä, että villat lähetetään pestäväksi Englantiin. Näin Virtain Villassakin tehtiin ennen pesulinjan valmistumista. Tietoa ja taitoa pesu-

linjan rakentamisesta löytyy hyvin vähän Suomesta, joten investointi oli varsin haasteellinen.

Omalla pesulinjalla on kuitenkin paljon etuja, sillä silloin voidaan taa-ta tuotteen sataprosenttinen kotimaisuus ja villa myös pysyy pehmeämpänä, kun se pestään itse. Kuljetus Englantiin ei ole myöskään kovin edullista.

Vakaata bisnestä

Kehräämöyrittäminen on Suomessa melko vakaata bisnestä. Suhdanteiden vaihtelut eivät liikuta suuresti kehräämöalaa. Toki kehräämöalalla on vaihteluita, sillä käsityöharrastuksessa on erilaisia trendejä. ”Lama-aikana ihmisillä riittää aikaa paremmin perinteisiin käsityöharrastuksiin, joten myyntiin lama ei ole vaikuttanut”, Ari Lehtonen toteaa. KÄÄNNÄ

Virtain villan tuotannossa on ollut 1990-luvulta lähtien melko lailla sama taso ja yritys työllistää 2–4 henkilöä sesongista riippuen. Syksystä tammi-helmikuulle on aina kiireisintä aikaa.

Euroopan unioniin liittyminen asetti monia haasteita toiminnalle Ari ja Anne Lehtosen ryhdyttyä kehäämöryttäjäksi 90-luvun puolessa välissä. EU:n tukipolitiikka pudotti lampaan villalle annetun tuen koon pois.

Lehtoset pyrkivätkin alusta lähtien löytämään yhdessä lampureiden kanssa villalle sopivan hintatason, jotta se kattaisi kuluja ja toiminta olisi edelleen kannattavaa. Nykyisin hyvä hintataso on löytynyt ja yrityksellä on pitkäaikaiset villantoimittajat.

Villan tie langaksi

Tarvitaan monta työvaihetta, että keritystä villasta saadaan aikaan kudottavaa lankaa. Yhteensä työvaiheita on seitsemästä kahdeksaan.

Teksti: **Sanna-Helena Rantala**

1. Lampuri toimittaa villan kehräämölle, jossa se pestään ja kuivataan. Varastossa villaa on aina vuoden pus-kuri. Yksi erä on yleensä kooltaan noin 500–1 000 kiloa.

2. Pesun ja kuivauksen jälkeen villan lisätään villaöljyä, joka antaa sille sitkeyttä. Öljy auttaa kuituja tarttumaan paremmin toisiinsa.

3. Öljyn lisäämisen jälkeen villa laitetaan avauskoneeseen, joka irrottaa ja sekoittaa kuituja toisiinsa.

4. Avauskoneesta villa menee karstakoneeseen, joka tekee villasta hah-tuvaa. Villa menee kolmen karsta-koneen läpi, minkä aikana villasta muodostuu ohut hahtuvaverho. Viimeisessä vaiheessa hahtuvaverho jaetaan osiin nauhajakajalla. Mikäli halutaan yhdistellä luonnonvärejä

ja tehdä vaikkapa harmaata lankaa, karstakoneeseen laitetaan sekä mustaa että valkoista villaa. Harmaa väri muodostuu villan mennessä karsta-koneiden läpi. Kone erottelee villasta myös suurimman osan roskista.

5. Hahtuvalla ei juuri ole vetolujuutta, joten seuraavassa vaiheessa se kier-retään rukilla langaksi. Nykyaikaisessa rukissa on pitkä rivi puolia, joten tuotanto on melkoisesti tehokkaam-paa kuin perinteisellä rukilla.

6. Rukin jälkeen on vuorossa kerta-uskone, joka tekee rukin kehräämis-tä villasäikeistä eri vahvuisia lankoja. Yksisäikeisessä langassa on vain yksi hahtuva, kolmisäikeisessä lan-gassa kolme. Mitä enemmän säikeitä langassa on, sitä paksumpaa se on. Voidaankin sanoa, että mitä pohjoisemmaksi Suomessa mennään, sen

Kuva: Erik Fallenius

Nykyaikaisessa rukissa on pitkä rivi puolia.

enemmän säikeitä langassa käytetään. Kierteen määrä taas vaikuttaa vetolujuuteen ja langan pehmeeyteen.

7. Kertauskoneen jälkeen lanka menee vielä vyyhdityskoneeseen, jossa tehdään langasta 100 gramman perusvyyhtejä. Virtain Villan langat myydään vyyhteinä.

8. Lopuksi valmis lanka mahdollisesti pestään, jolloin villaöljyn jäänteet lähtevät ja langasta tulee pehmeämpää ja joustavampaa. Pesussa käytetään vain ekologisia aineita ja pesuvesi lämmitetään puupelletteil-lä. Villan rasvaa, lanoliinia, ei Virtain Villassa hyödynnetä. Villa voitaisiin myös värjätä, mutta Virtain Villalla ei ole omaa värjäyskoneistoa. Kehrää-möryttäjät näkevätkin luonnon väriset villat valttikorttinaan.

LAMPURIT HUOMIO!

Kehräämme edullisesti suomalaisesta villasta

- villalankaa
- huovutuslevyä
- kudontahahtuvaa
- täytevillaa
- vahv. sukkalankaa

*Yhteistyöstä kiittäen toivotamme
Hyvää Joulua
ja Menestystä Uudelle Vuodelle*

Kiertotie 14, 34800 VIRRAT

Puh. (03) 475 4164

Fax (03) 475 4264

Käsin kehrätyn
langan pinta on
elävä.

Sukkalankaa värttinällä - olosukat affenoista

Käsin kehrääminen on pitkään unohduksissa ollut taito, joka on viime aikoina alkanut kiinnostaa yhä useampia. Pienellä harjoittelulla kuka tahansa voi oppia kehräämään. Suomessa korkealaatuisia raaka-aineita löytyy omasta takaa, sillä suomenlampaan villa on yksi parhaita kehrättäviä villalatuja.

Teksti ja kuvat: **Outi Rinne**

Suomenlampaan lisäksi ahvenanmaanlammas ja kainuunharma ovat kehrääjien suosiossa. Olen tutustunut ahvenanmaanlampasiin, "affenoihin", Vihdissä, missä *Annamari Pajunen* pitää kahta uuhia pihapiirissään.

Kesäisin lampaat, Apila ja Lemmikki, viettävät kaiken ajan laitumella. Talvisinkin ne ovat ulkona valoisin ajan. Sateet ja tuiskut eivät niitä häiritse, ne hakeutuvat suojaan vain pahimmalla kelillä. Lampolana toimii pieni ikkunallinen lautamökki, jonka ovi on aina auki, joten lampaat pääsevät ulos ja sisään.

Apila ja Lemmikki ovat seuralisia ja kiintyneet perheeseen. Ne ovat mukana lasten leikeissä ja myös naapuruston lapset käyvät niitä tervehtimässä.

Värttinällä voi kehrätä melkein missä tahansa, vaikka veneessä, kuten kuvassa.

Väriä vaihtava lammas

Ahvenanmaanlammas saattaa vaihtaa väriä vielä aikuisenakin esimerkiksi vuodenaikojen mukaan tai vanhettessaan. Väri vaihtelut yksilöiden välillä ja jopa samassa lampaassa, tekevät affenosta käsityöläisen kannalta mielenkiintoisen materiaalin. Kehrättävän langan värimaailmaan tulee luonnollista vaihtelua ja elävyyttä.

Ahvenanmaanlampaalla on myös kaksinkertainen turkki: sekä pohja-että päällysvilla. Sen ansiosta lampaasta voi periaatteessa saada myös eri tyyppisiä lankoja: pehmeää, iholle miellyttävän tuntuista lankaa, sekä karkeampaa lankaa, joka kestää hyvin kulutusta. Perimätiedon mukaan affenon villaa on lujuuksensa vuoksi käytetty myös viikinkilaivojen purjeissa.

Villan valmistelu

Pajusen lampaat keritään kahdesti vuodessa. Pääsin seuraamaan syyskerintää lokakuussa.

Pajunen käyttää vanhoja käsikäyttöisiä keritsimiä, jotka nähdessään Apila ja Lemmikki suorastaan ryn-

täsivät hoitajansa luo. Keritseminen oli niille selvästi mieluisaa.

Ympärivuotisen ulkokasvatuksen vuoksi villa oli paksua ja hyvin rasvaista. Myös aurinko ja lika muuttavat villan väriä jonkin verran. Tästä syystä pesin villan ennen kehräämis-

tä. Pesty villa oli helmenharmaata, jossa oli joukossa myös aivan mustaa. Se oli jo itsessään upean väristä, mutta halusin värjätä sen ja tutkia samalla sävyerojen vaihtelua värjättyssä villassa.

Käytin värjäämiseen Jaquard Acid Dyes -sarjan jauhevärejä. Ne ovat kotikäyttöön soveltuvia laadukkaita happovärejä, jotka on tarkoitettu villalle ja muille eläinkuiduille. Käytin värejä Cherry Red, Purple ja Hot Fuchsia, joista sekoitin haluamani sävyisen, viileän punaisen värilieimen. Värjäsin kevyesti pestyt villat kuumatekniikalla, upottamalla ne värilieimeen suuressa padassa. Lopputuloksena oli upean punainen villa, johon vaihteleva pohjaväri toi mielenkiintoisia sävyjä.

Villassa oli melko karkeita ja pitkiä päällyskarvoja ja lyhyempikuituisia pehmeää pohjavillaa. En halunnut erotella niitä toisistaan, joten karstasin villat käsikarstoilla lepereiksi.

Karstamyly olisi erotellut osan lyhyistä, pehmeistä kuiduista pois ja lopputulos olisi ollut karkeampi. Värjäämiseen liittyvä kuumakäsittely aiheuttaa joskus herkimmissä villalaaduissa pientä huopumista, mikä tekee jatkokäsittelystä hankalaa. Villa kesti kuitenkin värjäämisen hyvin. Sitä oli myös kevyt karstata. Lopputuloksena oli kuohkeita ja pörröisiä villalepereitä.

Kehrääminen

Ahvenanmaanlammas sopii hyvin sekä rukille että värttinäkehräykseen. Karkeutensa vuoksi siitä saatava lanka on kestävä, mutta ei välttämättä tunnu miellyttävältä suoraan iholla. Lanka sopiikin erinomaisesti esimerkiksi sukkiin, lapasiin sekä vaatteiden päällä pidettäviin villapaitoihin ja liiveihin.

Jo ennen kehräämistä olin päättänyt tehdä langasta sukat. Värttinäkehräyksen etu on, että kehruun voi ottaa vaikka matkalle mukaan. Suuri osa langasta valmistuikin kesälomamatkalla veneessä.

Käytin käsin tehtyä yläpainoista värttinää, joka painoi noin 40 grammaa. Perinteisesti Suomessa on käytetty alapainoisia värttinöitä, joissa

Teema Villa

Villan pesuohje

Tarvikkeet:

Villaa

2 Pesuvatia toinen pesua, toinen huuhtelua varten Villanpesuainetta, mäntysuopaa, astianpesuainetta

Täytä kaksi pesuvatia noin 80 asteisella vedellä. Laita toiseen vatiin reilusti pesuainetta. Vesi saa tuntua liukkaalta. Pesuaine kannattaa laittaa vasta veteen, näin vältät vaahtoamista.

Ota erä villaa, yhteen pesuvadilliseen kannattaa laittaa noin 50-70 grammaa. Upota villat varovasti pesuaineveteen. Älä sekoitele tai survo, jotta villa ei huovu!

Anna liota noin 10 minuuttia. Tämän jälkeen voit varovasti hieroa sormilla villatupsujen päitä, jos ne ovat likaiset. Huom. villa huopuu leikatusta päästä, käsittele niitä varoen.

Kerää lionnut villa varovasti käsiin ja nosta vadista. Märkä villa on on haurasta, tue villaa käsillä. Anna ylimääräisen veden valua vatiin, voit myös varovasti puristella vettä pois.

Siirrä villa vatiin, jossa on puhdasta vettä. Anna villan upota veteen ja liota sekoittelematta noin 10 minuuttia. Tyhjennä, ja pese sillä välin ensimmäinen pesuvati ja täytä saman lämpöisellä vedellä, kuin se se, missä villa parhailaan likoaa. Lämpötilan vaihtelut lisäävät huopumisen riskiä, pyri välttämään niitä.

Nosta villa vedestä, kuten kohdassa ja siirrä puhtaaseen huuhteluveteen likoamaan. Voit lisätä tähän veteen 1 rkl viinietikkaa, mikä parantaa pesuainejäämien poistumista.

Mikäli villa tai vesi tuntuu edelleen saippuaiselta, jatka huuhtomista.

Lopuksi puristele varovasti villasta ylimääräinen vesi ja levittele puhtaan pyyhkeen päälle tasaiselle alustalle, ilmavaan paikkaan kuivumaan. Kuivuminen kestää 1-3 vuorokautta.

Outi Rinne, kehruuopettaja

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

Rantasen **NAHKA**
JALOSTAMO Ky

38600 LAVIA

<http://www.nahkajalostamo.fi>
puh. (02) 557 1065

kehrä sijaitsee varren alaosassa. Modernissa kehruussa suositaan kuitenkin yhä enemmän yläpainoista värttinää, jonka kehräosa on varren yläpäässä. Vauhtiin päästyään moni on kokenut kehräämisen yläpainoisella värttinällä nopeaksi.

Sukkalangan tulee olla vähintään kaksinkertaista ja melko tiukakakierteistä. Kehräsin ensin muuttaman metrin lankaa, jonka kertosin itsensä ympäri mallilangaksi. Tavoitteena oli saada numero 3,5:n puikoille sopivaa lankaa, joten neu-loin myös mallitilkun.

Suosittelten aina mallilangan tekemistä ennen varsinaista työtä, koska tällöin voi tarkistaa kierteen määrää ja langan paksuutta. Tämä auttaa kehräämään tasalaatuisia lankaa.

Mallitilkku helpottaa

Mallitilkun neulos tuntui melko kärkealta, joten päätin kerrata langan pehmeämmän villalaadun kanssa. Valitsin toiseksi säikeeksi liukuvärjättyä merinovillaa, jonka olin värjännyt jo aiemmin.

Molempia villoja oli ennen kehruuta noin 50 grammaa. Kehräsin molemmat langat melko tiukasti Z-kierteisiksi (langan kuidut kiertivät oikealle) ja pyrin pitämään paksuuden samana. Kehräsin villoja vuorotellen kahdella värttinällä tasan laadun varmistamiseksi.

Kun villat olivat lopussa ja värttinät täynnä, kertsin langat kolman-
nelle värttinälle, joka oli suurempi
ja painavampi, noin 80 grammaa.
Tämän painoiset värttinät soveltu-
vat paremmin kertaamiseen.

Kertaaminen tehtiin vastakkaiseen suuntaan kuin kehrääminen, eli vasemmalle, jolloin lopputuloksena oli S-kierteinen lanka. Yksinkertaisia lankoja ei ollut aivan samaa määrää, merinosta kehrättyä jäi yli.

Valmista kerrattua lankaa tuli noin 80 grammaa. Kertaaminen löyhdytti kierrettä ja kerrattu lanka tuntui pehmeältä, mutta lujalta.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Finska Hushållningssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Kaie Ahlskog*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere, puh. 0400 731 811, tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, puh. 050 345 5449

Talousneuvonta:

Häme: *Satu Näykki*, ProAgria Häme/Someron toimisto, Kiiruuntie 1, 31400 Somero, puh. 020 747 3039. Uusimaa: *Juha Helenius*, ProAgria Uusimaa, Seutulantie 1, 04410 Järvenpää, puh. 020 747 2503. Pirkanmaa: *Päivi Äijänen*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48 D, PL 97, 33101 Tampere, puh. 020 747 2776

Varsinais-Suomi: *Esko Aalto*, ProAgria Farma, Artturinkatu 2, 20200 Turku, puh. 010 273 1535. Satakunta: *Erno Uusi-Salava*, ProAgria Satakunta, Itsenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori, puh. 0400 422 658

Etelä- ja Pohjois-Savo, Kymenlaakso sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Sari Heltelä-Auvinen*, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva,
puh. 020 747 3602

Talousneuvonta:

Kymenlaakso: Tulosanalyysi: *Raija Tamminen*, 040-7221873, maksuvalmiuslaskelmat:
Alpo Jaakkola, puh. 020 747 3409, ProAgria Kymenlaakso ry, Hovioikeudenkatu 16,
 45100 Kouvola. Etelä-Savo: *Auvo Gustafsson*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimi-
 paikka, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, puh. 020 747 3586

Pohjois-Savo: *Virva Tenhunen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14, 70111 Kuopio, puh. 044 576 9908. Etelä-Karjala: *Anna Turunen*, ProAgria Etelä-Karjala, Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta, puh. 020 747 2615

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Tuotantoneuvonta: *Milla Alanco*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, puh. (06) 416 3435, matka 040 706 0558

Talousneuvonta:

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, puh. 020 7473261. Keski-Suomi: Tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, puh. 040 587 3245, Liikki ja Elinkeinosuunitelma: *Hannu Laitinen*, puh. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112 , 40101 Jyväskylä. Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry, Handelsesp-lanaden 16 D, 65100 Vasa, puh. 050 386 5922. Etelä-Pohjanmaa: Marjut Viitasalo, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. 040 353 0227

Oulu ja Kainuu

Tuotantoneuvonta: *Marketta Sarja*, ProAgria Oulu, Ylivieskantie 147, 85500 Nivala,
puh. (08) 442 620, matka 040 845 3590

Talousneuvonta:

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Talusperäntie 23, 85230 Talus, puh. 040 764 7904. Kainuu: *Osmo Tiikkainen*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani, puh. 0400-286786

Lappi

Tuotantoneuvonta: *Armi Uljua*, ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Keminmaa,
puh. 020 747 2736

Talousneuvonta: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
puh. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jorjala, puh./tel 018 329 644 tai/eller
0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinäistentie 35,
19210 Lusi, 020 747 2451

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com
Vanhalantie 17, 95300 Tervola, puh. 041 459 6657

Föreningen Ålansfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussvägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

Luonnosta väriä villaan ja lankaan

Luonnonväreillä värjääminen on viime vuosina noussut suosituksi harrastukseksi. Luonnossa liikuminen, väriaineiden kerääminen ja värjäysprosessi sopivat aika-kauteen, jossa hitauden arvostaminen nostaa suosiotaan. Suosituin värjättävistä materiaaleista on ollut aina villa.

Anna-Karoliina Tetri

TETRI DESIGN
Kirjatyöntekijänkatu 12, 00170 Helsinki
Verkkokauppa: www.tetridesign.com
Puhelin 040 730 1137
tetridesign@tetridesign.com

Meneillään oleva neulontabuumi vaikuttaa osaltaan värjäämisen suosioon. Neulomisharrastus laajenee jo myös omien villalankojen värjäykseen. Innokkaimmat värjääjät lähtevät liikkeelle kuitujen värjäämisestä ja pyöryttävät sitten värttinällä tai rukilla kuiduista langat.

Villa värjäytyy hyvin ja helposti erilaisilla luonnonväreillä, toisin kuin kasvipörsäiset kuidut. Vaihdamalla pohjaväriä luonnonvalkoisesta harmaaksi tai ruskeaksi, saa luotua helposti erilaisia sävyjä yhdellä väriliemellä.

Villa materiaalina tuo myös omat haasteensa värjääjälle. Käsittelemätön villakuuti ja villalanka vanut-

tuvat helposti. Värjäämisessä täytyy olla huolellinen, välttää nopeita lämpötilan vaihteluita sekä kuuman väriliemen ja värjättävän materiaalin liiallista liikuttelua vanumisen estämiseksi.

Villa on myös arka emäksisille liemille. Emäksisyys haurastuttaa villakuitua, samoin kuin muitakin eläinperäisiä kuituja.

Ehtymätön väriaitta

Värien lähteitä on luonnossa loputtomiin. Kaikista kasveista ja sienistä lähtee jonkin verran väriä ja väriaineita on myös hedelmissä ja vihanneksissa. Eläinkunnastakin löytyy värin lähteitä, kuten kokenilli ja kermes, jotka ovat kirvoja.

Luonnosta värjäysmateriaaleja kerätessä on aina pidettävä mielessä jokamiehen oikeudet. Osa väriä antavista kasveista ja sienistä on harvinaisia tai uhanalaisia. Luontoa kunnioittava värjäri tunnistaa lajin jo ennen poimimista ja kerää materiaalin jälkiä jättämättä.

Kasveja kerätessä on keskityttävä lajeihin, joita on saatavilla runsaasti. Sadan gramman villalankavyöhdin värjäämiseen tarvitaan keskimäärin 1,5 kiloa tuoretta kasvia, joten kerättävät määrät saattavat olla suuria.

Jokamiehen oikeuksien perusteella saa kerätä: käpyjä ja terhoja maasta, maahan pudonneita oksia ja risuja, rauhoittamattomia luonnonkukkia jälkiä jättämättä, sieniä maasta.

Maanomistajan lupa tarvitaan seuraavien materiaalien keruuseen: käyvät elävästä tai kuolleesta puusta, jäkälät, sammaleet ja turve, havupuiden oksat, lehtipuiden lehdet, kaarna tuohi, mataran juuret yms. kasvit, joiden keruu jättää jälkiä luontoon.

Kuorista ja lehdistä kauniita sävyjä

Yleisesti värjäydessä käytettyjä keltaisen värin lähteitä ovat muun muassa koivun lehdet, pietaryrtti ja lupiini. Hyviä punaisen värin lähteitä ovat veriseitikki ja verihelttaseitikki. Kauniita ruskeita sävyjä saa eri puitten kuorista ja kävyistä.

Osa luonnonväreistä haalistuu nopeasti auringossa tai lähtee helposti pesussa. Hyvien värjäysmateriaalien ja -reseptien löytäminen vaatii vuosien opiskelun. Värien toistaminen saattaa olla myös haasteellista, sillä luonnonvärit muuttuvat luonnon kiertokulun mukana.

Väriaine irroitetaan kasvista tai sienestä keittämällä. Kovat materiaalit, kuten kuoret vaativat etukäteen murskaamisen ja liottamisen, jotta väri irtaoo. Väriaine irtaoo pehmeistä kasveista reilun tunnin keittämällä. Kovat materiaalit vaativat pidemmän keittoajan.

Väriaine kiinnitetään värjättävään materiaaliin apuaineen avulla. Yleisimmin käytetty apuaine, eli puretusaine, on aluna. Sitä käytetään 10

”Yleisesti värjäyksessä käytettyjä keltaisen värin lähteitä ovat muun muassa koivun lehdet, pietaryrtti ja lupiini. Hyviä punaisen värin lähteitä ovat veriseitikki ja verihelttaseitikki. Kauniita ruskeita sävyjä saa eri puitten kuorista ja kävyistä.”

prosenttia värjättävän materiaalin painosta.

Lisäpuretteena käytetään usein viinikiveä, joka edesauttaa alunan kiinnittävää vaikutusta ja tasaa värejä. Viinikiveä käytetään viisi prosenttia materiaalin painosta. Kiinnitysaineena toimii myös esimerkiksi oksaalihappo, joten sitä sisältävällä raparperilla värjättäessä alunaa ei välttämättä tarvita lainkaan.

Hapan ja emäs vaikuttavat väriin

Aluna ja viinikivi tekevät värjäysliemen happamaksi, jolloin liemen pH on otollinen villan värjäykseen. Väri-liemen happamuusaste vaikuttaa väri-liemen sävyyn: sama väriaine saattaa olla aivan eri väriäinen happamassa ja emäksisessä liemessä.

Luonnonvärit ovat hyvin herkkiä happamuusasteen vaihteluille ja reagoivat usein värjäysprosessin lopputuakin vielä pH-arvon muutoksiin. Yllätyksiä saattaa tulla esimerkiksi, jos värjää huovutusvillaa happamassa liemessä. Huovutettaessa emäksisen saippuan avulla villan sävy saattaa muuttua. Yllätyksiltä välttyy, jos värjää huovutustyön vasta valmiina tai valitsee värejä jotka eivät ole herkkiä reagoimaan.

Vanhoissa ohjeissa vaarallisia aineita

Viime vuosikymmenen vaihteessa kasvivärjäysresepteissä sekoitettiin keilumielessä voimakkaita kemikaaleja, luonnonvärejä ja aniliinivärejä keskenään. Jäänteinä tuosta ajasta monista luonnonvärjäyskirjoista löytyy vieläkin ohjeita, joissa värjäyksen apuaineina käytetään kemikaaleja, kuten tinakloridia, kuparisulfaattia ja kromihappoa kalaa.

Kaikki nämä aineet ovat vesiliukoisia, vesiliöille myrkyllisiä tai haitallisia ja ne on luokiteltu ympäristölle vaarallisiksi. Näiden vanhojen reseptien sisältämien kemikaalien käyttöä on syytä välttää.

KÄÄNNÄ

Kaikki lampaanhoitotarvikkeet meiltä!
Alla fårskötseltillbehör från oss!

Kyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
God Jul och Gott Nytt År!

LARSMON VILLANJALOSTAMO
www.larsmoullforadling.com
puh. 050 304 1159, 050 564 8375

PUNAISTA VÄRIÄ KRAPPIJUURELLA

5 l	vettä
100 g	krappijuurta paloina (tai 50 g jauhettua krappia)
100 g	lankaa
10 g	alunaa (alunan määrä on aina 10 % värjättävän langan painosta)
5 g	viinikiveä

Liuota krappijuuren paloja vuorokauden ajan vedessä. Jos käytät jauhemaista krappia, liotusta ei tarvita.

Keitä väriliemi. Mittaa teräskattilaan 5 l vettä ja 100 g krappijuurta. Anna hautua vähintään tunnin ajan. Siivilöi krappijuuret halutessasi liemestä pois. Ne voi myös myöhemmin ravistella langoista.

Anna väriliemen lämpötilan laskea 30°C:een. Sido vyyhti neljästä kohtaa kiinni tarpeeksi löysillä pasmalangoilla ja aseta haltialanka paikalleen. Kostuta langat kädenlämpöisessä vedessä. Laske lankavyyhti väriliemeen ja anna lämpötilan nousta 40°C:een. Nosta vyyhti ylös. Sekoita liemeen aluna ja viinikivi. Aluna sekoittuu helpommin liemeen, jos sen liuottaa kuumaan vesitilkkaan ensin.

Mikäli haluat lankojen väristä oranssinpunertavan pidä väriliemen lämpötila max. 60°C. Jos lämpötila nousee 70-80°C:een välille värisävy muuttuu rusehtavaksi. Maksimilämpötila villaa värjätessä on 80 astetta.

Värjää lankoja 60-asteisessa (tai 80-asteisessa) liemessä tunnin ajan. Nosta vyyhti ylös ja puristele liiat väriliemet pois. Anna vyyhdin jäähtyä ja kuivua rauhassa. Ravistele krappipalat pois.

Sekoita ämpärilliseen kädenlämpöistä vettä luraus etikkaa ja huuhtelee vyyhti siellä. Sen jälkeen huuhtelee vyyhti kädenlämpöisessä vedessä niin monta kertaa, että huuhteluvesi on täysin kirkasta. Puristele kuivaksi ja ripusta kepin varaan roikkumaan. Muista kiinnittää haltialankaan maalarinteipillä muistilappu väristä.

Anna liemen jäähtyä 30°C:een. Ota uusi vyyhti, ja mittaa tarvittava määrä alunaa. Tee jälkivärjäys, joka antaa alkuperäistä sävyä vaaleamman tuloksen. Voit jälkivärjätä niin kauan kuin liemestä irtoaa väriä.

VÄRJÄYSLIUOKSET TULEE HÄVITTÄÄ OIKEIN

Lankojen värjäyksessä käytettävien suolojen ympäristövaikutukset riippuvat siitä, millaisessa muodossa ne pääsevät jäteveeteen. Happamassa liuoksessa ne ovat liukoisia ja emäksisessä ne pääsääntöisesti saostuvat. Jätevesiliuoksista tulisi saostaa haitalliset aineet ennen niiden johtamista viemäriin, koska ne saattavat aiheuttaa ongelmia jäteveden puhdistusprosessissa.

Jotta haitalliset kupari- ja tinayhdisteet saadaan saostettua, liuoksen tulisi olla selvästi emäksinen (vähintään pH 10). Koska jotkut muodostuneista sakoista liukenevat ylimäärään emästä (esim. aluna), näiden kohdalla olisi hyvä tehdä liuos vähitellen emäksiseksi ja erottaa muodostunut sakka aina välillä. Sakat tulisi erottaa liuoksesta ennen viemäriä. Sakkojen hävittämisestä voi kysellä kunnan ympäristösuojelusihteeriltä.

Aluna on vesiliukoista ja siinä oleva alumiini on myrkyllistä vesieliöille. Paikalliselta viemärlaitokselta kannattaa kysyä, onko heillä alumiinille ohjearvoa.

Lähde ja lisätietoja: www.ymparisto.fi (esimerkiksi hakusanalla aluna)

Hyvää Joulua kaikille

Terien teroitus ja koneen huolto.
Myymme uusia teriä ja koneita.

Olemme lomalla 20.12.2009–20.1.2010,
toiminta jatkuu normaalisti.

TEROITUSPALVELU HAKKARAINEN

Ravioskorventie 173, 19700 Sysmä
Puh. 050 574 4634

Pasmalangat pitävät lankavyyhtiä kasassa. Isoissa vyyhdeissä pasmalangalla jaetaan vyyhti määrämittäiseksi. Pasmalangat eivät saa olla kireällä, jotta väri pääsee imeytymään tasaisesti.

Haltialanka on pitkä ja koko vyyhti roikkuu sen varassa kattilassa. Haltialanka voi olla esimerkiksi matonkudetta.

Värjärien yhdistys:
www.värjärikilta.fi

Lähde: Tetri, Anna-Karoliina.
Luonnonvärjäys. Multikustannus. 2008

Morsinko – uusi mahdollisuus lammastaloudelle

Kuva: Jouni Riihelä

Villoja, turkiksia, nahkaa ja jopa luuta voidaan värjätä sinisen eri sävyihin luonnonindigon avulla. Väri eristetään morsinko-kasvista, jonka viljelyä herätellään henkiin MTT:n Muuttuva maaseutuyritys-hankkeessa. Erityisesti luonnonmukaisesti tuotetulle indigolle on maailmalla kysyntää sekä värjättyinä tuotteina, että väriaineena.

Pia Parikka

Luonnonkuitujen indigo-värjäyksellä on pitkät perinteet, sillä menetelmä juontaa Suomessakin juurensa keskiajalle. Sittenmin syntetinen indigo on syrjäyttänyt perinteiset värjäysmenetelmät. Vuonna 2004 päättyneen EU-hankkeen (Spindigo) tavoitteena oli korvata jatkossa viisi prosenttia synteettisestä indigosta kasvi-indigolla.

Morsinkon viljely luo erityisesti eläinperäisten tuotteiden kautta jatkojalostettuna uusia mahdollisuuksia suomalaisille lammastiloille. Kasvi-indigolla värjätty taljat, langat, nahka tai valmiit vaatteet toisivat persoonallisen vaihtoehdon yksilöllisyyttä ja luonnonmukaisuutta arvostaville kuluttajille.

Suurimman haasteen morsinkon viljelyssä ja kasvi-indigovärjäyksessä muodostaa väriaineen eristäminen kasvista. Morsinkoa viljelevän on lähes välttämätöntä hankkia tarvittava laitteisto omalle tilalle, sillä eristyksen tulee tapahtua mahdollisimman pian sadonkorjuun jälkeen. Lähialueiden tilojen välinen yhteislaitteisto voisi tuoda kustannustehokkuutta värin esiasiteiden eristämiseen.

MTT:llä Jokioisilla on Suomen ainoa indigon esiasteiden eristykseen tarvittava laitteisto, jota tullaan hankkeessa edelleen kehittämään. Myös sen lainauksesta voi neuvotella.

Morsinkon ympärille rakennetaan parhaillaan sidosryhmien verkostoa, jonka varassa tuotannon ensiaskeleita voidaan toivon mukaan ottaa. Lisätietoja morsingon viljelystä ja indigo-värjäyksestä on luettavissa MTT:n verkkosivuilta: www.mtk.fi > Maaseutuyritys > Mahdollisuuksien maaseutu > Indigoseminaari

Lisätietoja aiheesta antaa erikoistutkija Marjo Keskitalo, marjo.keskitalo@mtt.fi. Hänen kauttaan on myös mahdollista liittyä indigoverkostoon.

Faktaa morsingosta:

- Ristikukkainen, kaksivuotinen kasvi, käytetään indigon esiasteiden tuotannossa.
- Kotoisin mahdollisesti Euroopan, Aasian ja/tai Etelä-Venäjän alueilta.
- Ensimmäisenä vuonna taimettuu ja kasvattaa lehtiä. Kukkuminen ja siemenet toisena kasvuvuotena.
- Runsasmultainen, vettä läpäisevä rinne-maa.
- Muokaus ja kylvä kuten rypsilä tai vähän myöhemmin, kylvösyvyys noin 1 cm
- Siemenmäärä 3–6 kg/ha: taimitavoite max 30 kpl/m², 10 cm välein riveissä, riviväli 38 cm
- Typeä kylvön yhteydessä 80–100 kg/ha, typpilisäys ensimmäisen sadonkorjuun jälkeen 20–40 kg/ha
- Rikkakasveja hallitaan haraamalla ja liekittämällä (ei torjunta-aineita).
- Taimettumisvaiheessa tarkkailtava kirppoja.
- Kosteus kylvövaiheessa tarpeen, syksyllä liika märkyys voi tuhota juuriston.
- Ensimmäinen korjuu heinä–elokuun vaihteessa, toinen syys–lokakuussa. Leikkuu kiihdyttää kasvua. Korjuu nurmen niittoon soveltuvalla kalustolla.
- Sadon käsittely välittömästi korjuun jälkeen, tuore lehtimassa kuumenee nopeasti.
- Lehtimassaa ei voi kuivata, pakastaa eikä tuoresäilöä.

Lähde: Kestävyys indigon tuotannossa -seminaariesitys, Marjo Keskitalo, Indigoseminaari, MTT 2009

KOTIMAISET HALVALLA

PYÖRÖPAALI-HÄKKI.

Uusi malli.
alk. 255 €, sis. alv

Aitaelementit

pikalukituksella
1,2 m – 64 €, sis. alv
1,5 m – 69 €, sis. alv
2 m – 76 €, sis. alv
1,5 m käyntiovelle
95 €, sis. alv

Karitsaportti, säädettävä – 135 €, sis. alv
Lämmitettävät juomakupit uutuus malli
(irroittavalla pohjatulpalla)

www.retronik.com

Reino Louko

p. 050 521 0082, p/fax (06) 437 6205

Tekniikka avuksi lampaiden ruokintaan

Eläinten ruokintaan kuluva työaika voidaan säästää ja työn ruumiillista kuormittavuutta vähentää tehokkaiden koneiden ja huolellisesti suunniteltujen ruokintaratkaisujen avulla.

Teksti ja kuvat: **Pia Parikka**

Lammastilat kasvavat ja ammatimaistuvat. Suurien lammastilojen ruokintaratkaisuihin keskittynyt seminaari vetikin luentosalin täyteen innokkaita kuulijoita KoneAgriassa Jyväskylässä.

”Uusi trendi on, että aloitetaan heti isolla eläinmäärällä”, totesi lam-

masneuvoja *Milla Alanco*. Useiden satojen uuhien tilalla eläinten hoitoon kuluva aika riistyy helposti käsistä, jolloin hoitajan jaksaminen on kovilla.

Eläinten päivittäiseen hoitoon yli sadan uuhien tilalla kuluu vuonna 2002 tehdyn Lammastilatutkimuksen mukaan 4,28 työtuntia vuorokaudes-

sa. Karitsointiaikaan työmäärä nousee 8 tuntiin vuorokaudessa. Ruokinnan koneellistaminen tuo säästöä sekä työmääriin että työn ruumiilliseen kuormittavuuteen.

Vaihtoehtoissa valinnanvaraa

Ruokinnan koneellistamisessa on monia eri vaihtoehtoja. Järkevin rat-

Vaihtoehtoja lampaiden ruokintaan:

- Paalihäkit
- Ruokintakiskot
- Pienkuormaaja
- Rehunjakovaunu
- Paalisilppuri
- Putkiruokkija
- Väkirehukioskit
- Ruokintamatto eli nauharuokkija
- Seosrehu eli aperuokinta

Apevaunut ja paalisilppurit esittäytyivät KoneAgriassa

Puhallinturbiinilla varustettu Kuhnin Euromix I 1370 Plus -seosrehuvaunu soveltuu sekä appeen valmistukseen ja jakoon että kuivutukseen. Pystyruuvilla, 3-piste punnitusjärjestelmällä ja sähköisellä ohjauksella varustettu Euromix ei kavahda jäisiäkään säilörehupaaleja. Rakenne on kestävä, ja 13 m³ kammio riittää suurenkin lammastilan tarpeisiin. Vetotraktorin tehontarve 90 hv. Hinta 47 900 € + alv.

Keenanin Mech-Fiber 340 -apesekoitin vetää sisälleen melko pienistä ulkomitoista huolimatta jopa 16 m³ rehua. Mech-Fiberin kuusi sekoistuslapaa hienontavat rehu-komponentit tehokkaasti, ja pidempikortisenkin karkearehun silppuaminen onnistuu. Mech-Fiber 340 voidaan varustaa Balebled-paalikäsittelytekniikalla. Vetotraktorin tehosuositus 80-100 hv. Mech-Fiberin 340:n pikkuväli Mech-Fiber 300 toimii 80 hv:n vetotraktorilla, imee sisäänsä 12 m³:n rehuannoksen ja maksaa reilu 30 000 € + alv.

JF-STOLL:n VM 2 SB -apevaunu on varustettu kahdella erikoisteräksestä valmistetulla pystyruuvilla. Impulssisekoitusjärjestelmä hienontaa rehun nopeasti, tehokkaasti ja hellävaraisesti. Vaunuun mahtuu 14 m³:n annos apetta, joka puretaan etumatolla. VM 2 SB on varustettu langattomalla Feed Manager vaakanäytöllä ja neljällä punnitusanturilla. Hinta 42 730 € (sis. alv) + toimituskulut.

Konefarmin maahantuoma Lucas.G:n Castor 30 + RUC rehunjako- ja kuivitusvaunu 48:n hakkuriterän repijärummulla, 2-vaihteisella lietsolla, 270 astetta kääntyvällä puhallintorvella ja paalien kuormauskauhalla. Laitteen tilavuus on 3 m³. Arvonlisäveroton hinta on 19 344 €.

kaisu määräytyy tilakohtaisesti rakennus- ja konekannan, tuotannon laajuuden ja vuosikierron mukaisesti. Uutta yksikköä suunniteltaessa uhkaa iskeä jopa valinnan vaikeus.

Paalihäkit ovat edullinen vaihtoehto ruokintatyön keventämiseksi. Paali kuljetetaan häkkiin esimerkiksi etukuormaajalla tai katossa olevia kiskoja pitkin. Väkirehu jaetaan erikseen esimerkiksi putkiruokkijalla tai väkirehukioskeista.

Lypsykarjatiloiilla yleiset väkirehu-, karkearehu ja combisukkulat liikkuvat kiskoilla. Rakenteiden kestävyys ja vaunujen liikkumiseen alhaisessa lämpötilassa tulee kiinnittää kiskoruokinnassa erityistä huomiota.

Korotettu ja mahdollisesti läpiajettava ruokintapöytä yhdistettynä pienkuormaajaan, rehunjakovaunuun, paalisilppuriin tai apevaunuun on havaittu monella tilalla hyväksi vaihtoehdoksi. Olkipatjan nousuun on syytä varautua jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa esimerkiksi ruokintakynnyksin.

Tilaa säästävä ruokintamatto eli

nauharuokkija on yleinen Ruotsissa. Karitsoiden pääsy ruokintapöydälle voidaan estää suljettavalla ruokinta-aidalla, mutta toistaiseksi valmiita konsepteja ei ole Suomen markkinoilla. Nauharuokkija voidaan yhdistää apevaunuun tai vaikka paalisilppuriin ja väkirehusukkulaan, jolloin eläimet voidaan ruokkia ryhmäkohtaisesti.

Visiiriruokintapöytä yhdistettynä kevytrakenteiseen kylmälampolaan ja verhoseiniin on herättänyt viime aikoina paljon kiinnostusta. Rehunjako ja kuivitus voidaan tehdä samalla työkoneella lampolan ulkopuolelta, joskin villan sekaan tunkeutuva olkisilppu heikentää villan käyttöarvoa.

Tehokkuutta seosrehusta

Seosrehuruokinta on yleistymässä lammastiloilla. Menetelmän etuja ovat tehokkuus, alhainen fyysisen kuormittavuus, pieni rehuhävikki, hyvät teuraseläinten päiväkasvut ja mahdollisuus edullisten rehukomponenttien hyödyntämiseen. Lisäksi eläimet ovat seosrehuruokinnassa rauhallisia,

koska jatkuvan tarjonnan vuoksi rehusta ei tarvitse kilpailla.

Haasteita seosrehuruokinnassa ovat korkeahko konekustannus, suuri tilan tarve rehukäytävillä ja lastaustiloissa, rehuhygieniä, eri tuotantovaiheissa olevat eläimet, mahdolliset konerikot sekä tiedon, neuvonnan ja valmiiden reseptien puute.

Seosrehuruokinnassa raaka-aineiden on oltava ensiluokkaisia, koska yksikin pilaantunut komponentti pilaa koko seoksen. Toisaalta heikosti maittavat rehut tulevat syödyksi muun seoksen joukossa. Lampaiden seosrehuruokinnassa on huomioitava, että ape voidaan ja tulee jauhaa melko hienoksi silpuksi, jotta maittavuus olisi optimaalinen.

Ryhmäkohtaisuutta voidaan toteuttaa seosrehuruokinnassa eri keinoin. Kaikille eläimille voidaan jakaa ensin perusseos. Tämän jälkeen seosta terästetään halutusti, ja jaetaan sitä tarvitseville eläinryhmille. Lisäväkirehu voidaan jakaa myös käsin tai esimerkiksi väkirehusukkulalla.

Kotimaista Startti Maito Instant -maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Toimii hienosti:

- kotimaisesta maidosta valmistettu
- liukenee nopeasti - instantoitu
- hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö:

Sekoita 1 dl Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti Maito Instant -maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä, K-Maatalouskaupoista sekä Agrimarketeista Suvi Maitojuoma -nimellä.

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammас- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut **Terhi Torikka**

MAAILMAN KALLEIN LAMMAS

Deveronvale Perfection -texelpässiä odottaa pitkä ura siitosalalla. Pässi nimittäin myytiin syksyn alussa ennätyshintaan 231 000 punnalla eli noin 263 000 eurolla Skotlannissa pidetyssä huutokaupassa. Omistaja Graham Morrison ei uskaltanut unelmissaankaan toivoa pässistä noin kovaa hintaa. Uusi omistaja Jimmy Douglas on kuitenkin varma siitä, että kauppa kannattaa pitkällä aikavälillä. Deveronvale Perfectionia luonnehditaan "superpässiksi", jolla on äärettömän roteva ruumiinrakenne. *BBC*

Ruotsalaistutkimus: TIINE UUHI TARVITSEE VÄKIREHULISÄÄ

Ruotsalaistutkimuksessa selvitettiin, pärjäävätkö tiineet uhet pelkällä säilörehulla. Tulosten mukaan uuhella, jolla on useampi kuin yksi karitsa, on vaikeuksia tulla toimeen pelkällä karkearehulla.

Selvitäkseen kahden tai kolmen karitsan kanssa uuhien on saatava erittäin hyvää säilörehua. Usein uuhet tarvitsevat tuolloin myös väkirehua. Väkirehuannoksen määrittämiseksi karkearehusta tulee teettää analyysi.

Ravinnon tarpeen määrittämistä varten kannattaa selvittää, kuinka montaa karitsaa uuhi kantaa. Myös uuhien lihaksikkuuden tunnistelu ympäri vuoden auttaa selvittämään, kuinka uuhta tulee ruokkia.

Lihakkuuden lasku heti karitsoinnin jälkeen on luonnollista. Se on vältettävä ruokinnan avulla, sillä jälkikäteen korjaaminen on hidasta ja lihasmassan menetys vaikuttaa myös eläimen yleiseen terveyteen sekä maidontuotantoon.

Yksi merkki uuhien liian niukasta ruokinnasta saattavat olla rohtuneet vetimet, jotka saattavat viitata liian vähäiseen maidontuotantoon ja nälkäisiin karitsoihin. Vetimiä, joista tuli niukasti maitoa, esiintyi tutkimuksen mukaan etenkin ryhmässä, jota ruokittiin vain säilörehulla. *Fårskötsel 6/2009*

FINNSHEEP r.y:n VUOSIKOKOUS ja VILLAPÄIVÄ

Aika: Lauantai 6.2.2010 alkaen 9.30 kahveilla, ohjelma alkaa klo10.00

Paikka: Ahlmanin kartano, Hallilantie 24, 33820 Tampere, www.ahlman.fi

Villapäivän ohjelma tarkemmin kotisivuilla www.finnsheep.fi

Lämpimästi tervetuloa !

GOTLANTI SATSAA TALJAVIENTIIN

Vuonna 2008 perustettu ruotsalainen Skinnriket Gotland pyrkii markkina-alueen laajentamiseksi kehittämään vientiä ulkomaille. Skinnriket Gotland on yritys, jonka tavoite on kehittää taljaelinkeinoja. Yritys tiedostaa, että hyvät nahanhinnat eivät ole itsestäänselvyys, siksi on kehitettävä uusia toimintatapoja.

Fårskötsel 5/2009

BRÄNDÄTTYÄ LAMPAANTURKISTA

UGG Australia on tehnyt lampaan taljasta luksusta. Merkki on tunnettu etenkin lampaannahkasaappaaista, Uggeista.

Ugg Australia on maailman suurin A-laatuksen lammasmateriaalin käyttäjä. Valmistuksessa käytetään Australiasta hankittua lammasta, vaikka tuotteet valmistetaan muualla.

Tuotteisiin käytetyt nahat ovat täysin virheettömiä molemmin puolin: ulkopuolen mokkapinnan nukka on samettimaisen sileää ja sisäpuolen karva on tasalaatuista ja tuuheaa.

Aito turkis eristää lämpöä. Eli kylmällä se lämmittää ja kuumalla se estää auringon lämpöä tulemasta kengän sisälle.

Uggeilla on jo myös Suomessa 50 jälleenmyyjää. Pohjoisimmat ovat Ylläksellä ja Levillä, itäisimmät Kuopiossa, Imatralla, Lappeenrannassa ja Vaalimaalla. Eteläinen ja läntinen Suomi on hyvin katettu. Suurin valikoima on Helsingissä.

Uggien Suomen myynti on tälle vuodelle ylittänyt kaikki ennakoarvot.

Lähde: www.uggaustralia.com

RUOTSISSA SUUNNITELLAAN ALKIONSIIRTOJA

Ruotsin ensimmäiset alkiosirrosta alkunsa saaneet karitsat syntynevät keväällä. Mikäli kaikki menee suunnitelmien mukaan, ruotsalaisiin vastaanottajauuhiin siirretään 150 alkiota eteläafrikkalaisista dorper- ja valkoinen dorper -roduista. *Fårskötsel 7/2009*

0%
rahoituskorko
31.8.2010
saakka

Kuhn kestää isältä pojalle!

Euromix - tuottavaan seosrehuruokintaan

Euromix - seosrehuvaunujen suosio perustuu niiden kestäväan rakenteeseen ja edistyskelliseen tekniikkaan. KUHN säästää ja tulee käyttövuosien aikana edullisemmaksi investoinniksi kuin moni muu. Mallivalikoima on laaja ja kattaa kaikenkokoisten tilojen tarpeet. KUHN on tehty kestäväan pohjoisen olosuhteet: kokonaiset olki-, heinä- ja rehupaalit myös talvella, kun rehu on jäässä. Laaja valikoima eri malleja saatavilla sekä pysty- että vaakaruuveilla.

UUTUUS! Kuhn Euromix Plus mallit - ruokintaan ja kuivitukseen

Sekä kuivittaminen että appeen valmistus on nyt mahdollista yhdellä koneella! Euromix Plus -apevaunuissa yhdistyy apevaunu sekä kuivittamiseen tarvittava puhallinturbiini. Puhallinturbiini on sijoitettu vaunun etuosaan, jolloin kuivittavan materiaalin syöttäminen turbiinille on helppoa. Puhallinturbiinin ja apevaunun välissä on repijäkela ja kuljetinmatto, joilla varmistetaan kuivikkeen tasainen ja tehokas siirto vaunusta turbiinille. Euromix Plus -apevaunumallisto koostuu yksi- ja kaksiruuvuisista apevaunuista. Malliston tilavuudet ovat 13, 23, 25 ja 27 m³, jokaiselle tilalle löytyy juuri sopiva vaunu. Vaunun varusteet pystyy räätälöimään juuri sopivaksi omaan pihattoon.

UUTUUS! Primor 5570 - rehunjakoon ja kuivitukseen

Suurin Primor -paalisilppuri uudistui täysin. Paalisilppuriin mahtuu jopa kolme 150 cm pyöröpaalia kerralla! Esiasennettujen lisävarusteiden avulla koneen varustaminen onnistuu silloin, kun tarve vaatii. Et maksa turhasta! Koneen perusrakenne on tuttu aikaisemmista Primor -malleista. Tasaisen kuivikkeen jaon mahdollistava turbiini, kestävä Polydrive -voimansiirto sekä kattava lisävarustevalikoima tekevät Primorista toimivan ratkaisun jokaiselle tilalle.

Tutustu uudistuneisiin verkkosivuihimme www.nhk.fi

OTA YHTEYTTÄ LÄHIMPÄÄN NHK - TYÖKONEMYYJÄÄSI:

• HÄMEENLINNA 040 505 8272 • LAITILA 040 900 9531 • PAIMIO 040 9009 517 • EURA 040 900 9532
• SYSMÄ 040 900 9508 • TAMPERE 040 900 9528 • HUITTINEN 040 900 9525, 040 900 9545
• URJALA 040 900 9527 • FORSSA 040 900 9511, 040 900 9524 • LOIMAA 040 900 9522
• TURKU 040 900 9514, 040 900 9513 • LOHJA 040 900 9529 • SALO 040 900 9518, 040 900 9519
• LAHTI 040 900 9505 • JYVÄSKYLÄ 040 900 9520, 040 016 4706 • VÖYRI 044 036 6675, 044 569 0003
• ALAVUS 040 900 9540 • KAUHAVA 044 085 0874 • KAUHAJOKI 050 511 6686 • SEINÄJOKI 040 900 9534,
040 900 9533 • YLIVIESKA 03 628 6667 • KEMINMAA 040 540 7349 • PIHTIPUDAS 040 557 3644
• MIKKELI 03 628 6635, 040 900 9515 • KUOPIO 03 628 6665 • IISALMI 03 628 6629, 040 900 9543
• LIEKSA 040 027 5310 • JOENSUU 040 900 9538 • KOUVOLA 040 900 9537, 044 085 0872 • LAPPEENRANTA
040 900 9546 • PORNAINEN 040 900 9503 • PORVOO 040 020 3499

UUTUUS Kuhn Primor 5570

UUTUUS Kuhn Primor 3570

Nurmesta
maitolasiin!

NHK
keskus

Damara-uuhet laitumella.

Namibiassa lammaskatras toimii säästötilin tavoin

Namibiassa lammas- ja vuohikatraiden koko vaihtelee muutamasta lampaasta satoihin. Kasvatus ei vaadi suurta pääomaa ja kaikkein köyhimpien omaisuus voidaan "tallettaa" eläimiin. Näin pääomaa voidaan kasvattaa myymällä eläimet lihan hinnan ollessa korkealla. Yksi lammas tai vuohi on myös helppo vaihtaa nopeasti käteiseksi rahaksi.

Heidi Huttunen

Kirjoittaja oli syksyllä kahden kuukauden ajan Namibian yliopistolla tekemässä harjoittelua ja tutustui samalla lammas- ja vuohitalouteen.

Suurissa katraissa jalostustyö onnistuu kotitarvekasvatusta helpommin. Siitoseläimet kantakirjataan rotuyhdistyksiin. Jalostustyötä tekevien kasvattajien kaikki eläimet merkitään korvamerkillä ja parhaimmat jalostuseläimet tavallisen alumiinimerkin lisäksi elektronisella merkillä.

Jalostuksessa painotetaan hedelmällisyyden ja lihakkuuden lisäksi erityisen paljon jalkojen ja sorkkien rakennetta. Eläinten täytyy pystyä kävelemään pitkiäkin matkoja hankalassa maastossa.

Hedelmällisyys ja tuotantokierto

Namibiassa eläintuotantoa jaksottavat kuiva- ja sadekausi. Kuivakausi kestää touko- lokakuun kunnes marraskuussa alkavat pienet sateet jatkuvat tammi-maaliskuussa varsinaisena sade kautena. Kuivankauden aikana

rehunsaanti on rajoitettua, sillä vihreää kasvustoa ei ole. Tämän vuoksi karitsointi pyritään ajoittamaan sadekaudelle, jotta uuhilla olisi riittävästi hyvälaatuista ravintoa maidontuotantoa varten.

Uuhet ja kutut pyritään astuttamaan vähintään kahdesti yhteen kiimaan. Karitsat ja kilit vieroitetaan noin 3-4 kuukauden iässä. Uuhet ovat tuotannossa 6-8 vuotta ja kutut noin 9 vuotta. Tämän jälkeen niiden hedelmällisyys heikkenee ja hampaiden huono kunto saattaa estää tehokkaan laiduntamisen.

Eläimet rokotetaan säännöllisesti loisia ja alkueläimen aiheuttamia luomisia vastaan. Lihantuotantoon tarkoitetut eläimet myydään teurastamoon 11 kuukauden iässä, jolloin ruhopaino on 15-18 kiloa. Myyntiajankohtaa voidaan viivästyttää tai aikaistuttaa lihan hinnan vaihteluiden mukaan.

Damara-pässi lähikuvassa.

Karakul-uuhia.

Luonnonlaitumilla oman onnen nojassa

Lampaat ja vuohet laiduntavat luonnonlaitumilla, joissa kasvaa heinää ja matalia pensaita. Eläimet saavat laiturille lisärehua, lähinnä proteiinia ja kivennäistä. Eläimet ovat laitumella varsin oman onnensa nojassa, koska kymmenien hehtaarien kokoiset laidunlohkot ovat heikosti valvottavissa. Suurimmat uhkat aiheuttavat hyeenat, gepardit, villikoirat ja karjavarkaajat.

Toisaalta, pienemmillä lammastiloilla lampuri voi toimia omien lampaidensa paimenena ja näin välttää petoeläintappioita. Paimenkoirien käyttö on harvinaista.

Namibiassa kotieläintilan vesihuollon merkitystä ei voi vähätellä. Keski-Namibian vuotuinen sademäärä on noin 360 millimetriä. Vastaavasti Etelä- ja Keski-Suomen vuotuinen sademäärä on 700-800 millimetriä vuodessa. Joinakin vuosina sademäärä jää normaalia pienemmäksi, ja jos alueella ei ole mahdollisuutta pumpattuun pohjaveteen, eläintappiot saattavat nousta huomattaviksi. Tällöin eläimiä joudutaan myymään teurastamoon suuria määriä samaan aikaan, jolloin lihan hinta jää alhaiseksi.

Lammasrodut Namibiassa

Namibiassa kasvatetaan lukuisia lammasrotuja, jotka ovat sopeutuneet kuivaan ja kuumaan ilmastoon. Yleisimpiä ovat damara- ja dorperlampaat. Lampaita kasvatetaan lähinnä lihantuotantoa varten, mutta niitä saatetaan myös lypsää kotitarpeeksi. Namibiassa kasvatetaan myös Karakul-vuohia niiden kiharan ja pehmeän taljan vuoksi.

Damara-lammas

Damara-lammas on satoja vuosia vanha länsiafrikkalainen lammasrotu. Damarat ovat väriltään mustia, ruskeita tai valkokirjavia ja niiden turkki on sileä, eikä sitä keritä. Damaran paras tuntomerkki on sen pitkä ja paksu rasvahäntä. Pässien pitkät sarvet kiertyvät sivuille. Uuhien sarvet ovat pienemmät.

Kaksoskaritsat ovat yleisiä ja damara-uuhilla on hyvät emo-ominaisuudet. Uuhet tiinehtyvät helposti kaikkiin vuodenaikoihin. Damara-lampaalla on erityisen hyvä vastustuskyky loisia ja tauteja vastaan. Karu ja kuiva ympäristö on jalostanut damarasta erittäin hyvän rehunkäyttäjän. Damara syö lähinnä ruohokasveja, mutta se kykenee myös seisomaan takajaloillaan ja syömään vuohen tavoin pensaasta lehtiä.

Karakul-lammas

Karakul-lampaan alkuperä on nykyisen Lähi-idän alueella, mutta Namibiassa niitä on kasvatettu jo vuosikymmenien ajan. Karakul-lammas on tarkoitettu lähinnä turkistuotantoon, mutta sitä voi tuki käyttää myös lihan- ja villantuotantoon. Eläimet ovat väriltään mustia, mutta erisävyisiä ruskeita aivan vaaleasta tummaan esiintyy myös.

Karakul-taljat saadaan noin vuorokauden ikäisistä karitsoista. Tällöin turkki on tiivis, kiiltävä ja hieman kihara. Karakul-taljat ovat yksi Namibian tärkeimmistä maatalouden vientituotteista. Taljat myydään eurooppalaisissa turkishuutokaupoissa. Namibialaisia karakul-lampaita sanotaankin Namibian mustiksi timanteiksi.

Suoramyynti on tärkeää kuluttajatyötä

Suoramyynti on yksi tapa parantaa tilan kannattavuutta ja lisätä työn mielekkyyttä: kaikki käyttökelpoinen jalostetaan loppuun asti itse tai alihankkijoilla ja markkinoidaan itse.

Johanna Alamikkotervo

Suoramyynti voi olla lihan ja lihajalosteiden suoramyyntiä paremmalla kilohinnalla ilman välikäsiä suoraan kuluttajille. Tai se voi olla kaiken muun tuotteistamista ja myymistä suoraan asiakkaille. Joka tapauksessa suoramyynti on aina myös sitä arvokasta kuluttajatyötä, jota jokaisen maataloustuottajan pitäisi omalta osaltaan tehdä jossakin mittakaavassa.

Joka tilan juttuko?

Jokaisesta lampurista ei varmaan ole suoramyyjäksi. Täytyy olla valmis liikkumaan, koska on kierrettävä messuja ja markkinoita. Täytyy olla valmis sitomaan pääomaa kiinni myytäviin tuotteisiin, olivat ne sitten lankoja, taljoja, villapaitoja tai jotain muuta.

On eduksi, jos myyntitilanteissa pystyy käyttämään suomea, ruotsia ja englantia. Tosin usein asiat hoituvat pelkällä elekielelläkin, jos vain haluaa. Tilan työt täytyy olla järjestetty niin, että on aikaa tehdä tai teettää tuotteita myyntiin, ja on aikaa tuotteiden markkinointiin. Kaikkea ei aina ehdi, eikä osaa tehdä itse, eikä se ole tarkoituskaan. Joskus voi olla järkevää teettää tuotteet yhteistyökumppaneilla.

Suoramyyntiä on tietenkin luonteva harjoittaa muiden myyntikanavien lisäksi myös suoraan tilalta. Tämä edellyttää että tilakeskus on jatkuvasti siistissä esittelykunnossa, jolloin asia-

Kuva: Sijja Alamikkotervo

Vanhalan lammastila Elma-messuilla Lappi-osastolla Helsingissä 6.-8.11.2009

Suoramyynti

- lähiruokaa ja muita lähituotteita paikallisille kuluttajille
- alkuperäisiä tuotteita Suomesta ulkomaalaisille
- lisäeuroja lammastilalle
- asiakaslähtöisesti tehtyjä laadukkaita tuotteita, joilla on tarina
- suoraa palautetta asiakkailta
- tilan ovien avaaminen asiakkaille
- kello viiden herätyksiä ja iltamyöhällä kotiintuloja
- kauppiassopimuksen teko luottokunnan kanssa
- ja tietysti nettisivujen päivittämistä

kas saa heti pihaan tullessaan hyvän ensivaikutelman.

Tilan toiminnan esittely vierailuryhmille luo pohjaa lammasmaailmaan ilmapiirille. Vierailulla käynyt kuluttaja ostaa tuotteen helpommin, kun sen tarina on tuttu.

Tuotteita, joilla on tarina

Jos lampaita ollaan vasta hankkimassa, rotuvalinnassa kannattaa ottaa huomioon, aikooko koko lampaan tuotteistaa ja mikä tulee olemaan päätuote. Jokaisen täytyy löytää oma juttunsa: mitä myy ja miten. Onko se erivärisistä suomenlampaista värjäämättömiä tuotteita vai kasviväreillä värjättyjä tuotteita? Vai onko se muotiväreissä olevia värjättyjä tuotteita, jolloin on pysyttävä ajan hermolla värimaailman muuttuessa.

Mallit voivat olla oman malliston mukaisia. Tällöin mallisto muokkautuu asiakaspalautteen myötä ja vaatii muuttamista myös ajan myötä. Ideana voi olla myös oman seudun perinnemallien käyttö. Mutta aina oma raaka-aineensa on tunnettava, jotta

osaa käyttää oikeassa tuotteessa oikeaa raaka-ainetta: esimerkkinä eri ikäisten lampaiden villojen ominaisuudet.

Varsinkin ulkomaalaisia kiinnostaa tuotteen tarina: mistä, missä ja miten se on tuotettu, sekä kuka sen on tuottanut.

Usein ostajalle on tärkeää tavata tuottajat ja tekijät henkilökohtaisesti, varsinkin jos ollaan suunnittelemassa laajempaa yhteistyötä. Toisaalta puhelimen, sähköpostin ja netin avulla voidaan pitkälti hoitaa arkipäivän asiakaskontakteja.

Lammastilalla on itsestään jo tuotteille tarinan alku, jos myy vain oman tilan raaka-aineista tehtyjä tuotteita, tai esimerkiksi tietyistä alkuperäisrodusta olevia tuotteita. Kenelläkään ei ole tietenkään valmiita tuotteita heti, mutta asiakkailta saadun palautteen perusteella niitä voi kehittää. Suomalaisen lammastuotteiden pitää olla korkealaatuisia ja niillä pitää olla kerrottavanaan ostajaan vetoava tarina. Silloin niistä voidaan perii riittävä hinta.

Messut, markkinat ja muut

Suoramyyntiä voi harjoittaa lähialueella muutaman päivän tapahtumissa tai jos rahkeet riittävät, voi pyrkiä osallistumaan useamman viikon myyntitapahtumiin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Pisimmät tapahtumat sitovat lampurin myyntityöhön jopa useaksi viikoksi.

Myyntityöhön kuuluneelle ajalle on saatava palkka tuotteiden hinnassa, jotta toiminta olisi kannattavaa. Isoimpien tapahtumien paikkavaraukset on tehtävä jopa vuotta ennen tapahtumaa, jos haluaa paikan saada. Joihinkin tapahtumiin myyjät valitaan ilmoittautuneiden joukosta tuote-esitteiden perusteella.

Tietoja tapahtumista ja ilmoittautumistavasta saa nykyään onneksi hyvin netistä. Yleensä sanotaan, että paikalliset tapahtumat ovat hyviä myynnillisesti, mutta hedelmällisiä uusia asiakassuhteita tulee kauempana, suurissa kaupungeissa olevissa tapahtumissa. Kädentaidot-messuilla

KÄÄNNÄ

Täysi valikoima lammasrehuja kehitetty yhteistyössä lampurien kanssa.

– Teho Karitsarehu
0–2 kk:n ikäisille	– Teho Lammastäysrehu
täysrehu kaikenikäisille
– Lammas Omega
puolitiiviste sekä uuhille
että karitsoille	– Teho Lammastiiviste
viljan ohella
– Teho Lammaskivennäinen
täyskivennäinen
ei lisätty kuparia	– TehoMix Fosforikivennäinen tunnutukseen
- Saatavana myös Vitamiinit E-Seleenin, ADEK, Ruokintakalkki, Suola ja Nuolukivennäinen

**Lammasrehujen yhteistilaukset vuodelle 2010: 22.1., 23.4. ja 24.9.
Toimitukset seuraavan kuukauden alussa.**

Markkinointi: Pohjanmaan Lammasosuuskunta
Raimo Näsi
puh. 050 913 1845
pohjanmaan.lammasosuuskunta@netikka.fi
www.pohjanmaanlammasosuuskunta.fi

tuntuu menevän paljon raaka-aineita, mutta vähemmän valmiita tuotteita.

Tapatumien paikkamaksuissa on todella paljon eroja. Rakentamaton osasto on aina edullisempi, jos niitä vain on tarjolla. Silloin tietenkin pitää omistaa seinät, telineet, pöydät tuotteita varten.

Nykytekniikka apuna

Nykyisenä pankkikorttiaikana on vähänkään suuremmissa messu- ja markkinatapahtumissa hyvä olla mukana maksupääte. Tunteamattomille ei uskalla myydä laskulla ja varsinkaan isompiin heräteostoksiin ihmiset ei-

vät ole välttämättä osanneet varata tarpeeksi käteistä.

Myös tilalta suoraan myydessä maksupääte on kätevä. Maksupäätteitä saa vuokratakin kohtuuhintaan. Oman laitteen ylläpitokulut (= ohjelmistopäivitykset) maksavat sen verran, että vuokralaite saattaa tulla edullisemmaksi, jos tarve ei ole jatkuva. Laitteita saa kannettavina kätevinä malleina toimistolaitteita myyvistä ja vuokraavista firmoista.

Sopimukset maksuliikenteestä on tehtävä pankin kanssa ja nykyään melkein pakosta kauppiassopimus myös luottokunnan kanssa, jos ai-

koo pystyä ottamaan vastaan kaikki visa electron-, debit- ja luottokortit. Ja maksupäätteelle on oltava myös tietoliikenneyhteys tai oma sim-kortti. Eli laitetta hankkiessa täytyy varautua joitakin viikkoja kestävään "paperisotaan".

Kuvausharrastuksesta hyötyä

Suoramyyntiä harjoittavan lampurin tai jonkun lähipiiristä on eduksi harjoittaa valokuvausta. Jonkunhan ne on kuvakin tilalta otettava, mieluummin vielä eri vuodenaikoina ja eri tuotannon vaiheista, niihin tuotteiden hintalappuihin tai vastaaviin, käyntikortteihin, lehti-ilmoituksiin, kotisivuille ja esitteisiin. Kuvat eivät ole välttämättömyys, mutta elävöittävä lisä, ja kertovat osaltaan sitä ostajalle tärkeää tarinaa tuotteesta.

Nykyään ei suoramyyntissä saa unohtaa nettiä. Toimivat nettisivut nettikauppaominaisuudella tai ilman ovat lähes välttämättömyys. Viimeistään japanilaiset tulevat kysymään, onko teillä "webbi-shoppia". Onneksi nykyään digikamera ja normaali kotitietokone -yhdistelmällä saa ihan mukavia esitteitä ja kotisivuja aikaan.

Sivuja voi tehdä hyvinkin kohtuuhintaisilla puolivalmiilla pohjilla, joita oppii käyttämään, jos omaa perusvalmiudet tietokoneen käytössä. Toisaalta kotisivujen teon voi ulkoistaa tilan nuorille, jos he käyttävät nykytekniikkaa sujuvammin. Nettisivut voi teettää ammattilaisellakin, mutta joka tapauksessa on sujuvampaa, jos lampuri hallitsee niiden päivittämisen.

Ja ne muut tuhat asiaa, joita ei sovi unohtaa myymään lähtiessä: käteisvaihtokassa, tuoli, peili, hakaneuloja, tilan kyltti, hinnat tasaeuroja, omat käyttökokemukset tärkeistä myytävistä tuotteista, pitkien tapahtumien ajaksi lampolaan hyvä lomittaja... ja suoramyyntitoiminta on sovittava oman tilan vuosiryhtiin: ei messuja kesken karitointiajan!

Ajatuksia suoramyyntistä kirjasi Elma-messuille lähden lomassa käsityötuotteiden suoramyyntiä harjoittava lampuri Lapista

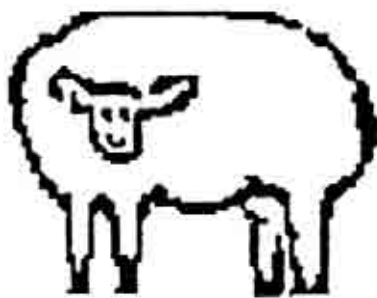
www.vanhalanlammastila.fi

Joitakin markkinoita ja menovinkkejä

Tallipihan Lammamarkkinat, Tampere, Pirkanmaan lammaskerho
Lammas- ja vuohimarkkinat, Turku, Varsinais-Suomen lammaskerho
Wanhan ajan joulumarkkinat, Vanha suurtori, Turku
Leineperin joulumarkkinat, Kullaa
Farmari-maatalousnäyttely, Mikkeli
Okra, Oripää
Keskiaikaiset markkinat, Turku
Elma messut, Helsinki
KoneAgria, Jyväskylä
Kädentaidot-tapahtuma, Tampere

*Joulun Lämpöä ja
Villavaa tulevaa vuotta!*

ESA ANTAS

NAHKAJALOSTAMO M. SALONEN KY

* Muokkaamme kaikenlaisia turkisnahkoja
lukuunottamatta onttokarvaisia

Röppääntie 3, 50670 Mikkeli

puh. 010 387 3090

www.taljatukku.fi

nahkajalostamo_salonen@hotmail.com

Yrittäjien omat markkinat ovat tekijöidensä näköiset

Teksti ja kuvat: **Terhi Torikka**

Lammas- ja vuohituotteiden suoramyynä ei aina edellytä valmiiksi organisoitua markkinatapahtumaa. Tuottajat voivat myös koota voimat yhteen ja järjestää näköisensä markkinat.

Varsinaissuomen Lammaskerho on itse järjestänyt kerholaisien tuotteille markkinat jo parikymmentä vuotta. Paikkana toimii Turun Katedraalikoulu.

Kaksipäiväiset markkinat houkuttelivat tänä vuonna yli 600 kävijää. Väki ei pelkästään katsellut ja hypistellyt, vaan tuotteet tekivät myös hyvin kauppansa.

Pieni ja itse organisoitu tapahtuma mahdollistaa tiukan linjan siinä, ketkä pääsevät myymään. Turun markkinoille ei ole haluttu esimerkiksi lakumyyjiä eikä tuontitavaran kauppiaita.

Ulkomaantuonnin sijaan saatavilla oli tänä vuonna esimerkiksi lampaanrasvasaippuaa, huopaheijastimia, pohjallisia ja muinaistekniikoilla valmistettuja tuotteita. Lisäksi tarjolla oli tietysti runsas valikoima erilaisia turkiksia, lankoja, huovutus-tuotteita ja lihaa.

Vuohituotteita edustivat Kolatun juustot ja Kili-Marjan monipuoliset kutunmaitojalosteet.

Leena Rintala Yläneel-tä myi tilan villa- ja turkistuotteita (kuva ylhäällä).

Herra Myssy näytti markkinoilla miehistä mallia myssyn neulontaan.

Lammas- ja vuohikerhot

- Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.**
pj. Tuula Hyrynen, Huomolantie 88, 54530 Luumäki, puh. 045 635 6844, siht. Hanna Puolakka, Puraskorventie 84, 54310 Hytti. Puh. 050 305 8853.
- Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.**
siht. Sini Hakomäki, puh. 050 546 9937, sini.hakomaki@mbnet.fi, Järventie 12, 61410 Ylistaro as., posti: Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki.
- Kainuun Lampurikerho**
Markku Koivumäki, Lapintie 21 B, 89800 Suomussalmi, puh. (08) 720 109
- Keski-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Satu Kumpulainen, Kukonkyläntie 663, 69150 Eskola, puh. 040 739 9027.
- Keski-Suomen Lampurit**
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084.
- Kymenlaakson Lampurit**
puh.joht. Kaarin Knuuttila, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi, puh. 040 578 6317.
- Lapin Lampurit r.y.**
siht. Armi Uljua, Rantatie 39, 94400 Keminmaa, puh. 0400 287 550.
- Pirkanmaan Lammaskerho**
puh.joht. Tuula-Marja Klemola, Äimäläntie 715, 36640 Iltasmäki, puh. (03) 534 2813.
- Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421.
- Pohjois-Karjalan Lampurit**
siht. Helinä Leppänen, Noittaantie 200, 82675 Niirala, puh. 050 594 4050.
- Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team**
siht. Riitta Parkkinen, Kenttätie 7 B6, 71200 Tuusniemi, puh. 050 547 9301.
- Satakunnan Lammaskerho**
siht. Jorma Rinne, Lauttijärvi, 29940 Kuvaskangas, puh. 02 552 3105.
- Savonlinnan seudun Lammas- ja vuohikerho**
siht. Anja Karstunen, ProAgria Etelä-Savo, Kirkkokatu 9, 57100 Savonlinna, puh. (015) 475 5700 tai 040 527 5060.
- Skärgårdens Fårklubb**
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. (02) 465 5181.
- Suur-Savon Lampurit r.y.**
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130.
- Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.**
siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh.(019) 634 446 tai 040 707 5194.
- Varsinais-Suomen Lammaskerho**
siht. Saara Rantanen, Leppäkorventie 60, 32100 Ypäjä, puh. 050 346 0216.
- Ålands Fåravelsförening r.f**
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. (045) 7523 0723.
- Österbottens Svenska Fårklubb**
siht. Mikaela Ingo, Staversbyvägen 187 B, 66520 Veikars, puh. (06) 343 3303 tai 044 284 0532.
- Suomen Vuohiyhdistys r.y.**
siht. Krista Lammi, Lautjärventie 109, 60800 Ilmajoki, puh. (06) 422 8025.

Suomen keittiömestarien puheenjohtajan talviset reseptit lampureille

Ohjeet: **Ulla Liukkonen**, Suomen keittiömestarien puheenjohtaja

Lampaanviulu

Lampaanpaistia luuottomaksi

leikattuna noin 3 kg
rosmariinia 3 kpl
valkosipulia 6 kynttä
porkkanaa 1 kpl
sipulia 1 kpl
suolaa

Suolaa paisti, ja laita sen sisään rosmariinin oksia ja valkosipulinkynsiä teke-mällä viillot.

Kääri paisti langalla ja laita uunivuokaan, lisää juurekset paistin viereen.

Laita paisti uuniin 225 C asteeseen noin 30 minuutiksi. Tiputa tämän jäl-keen lämpötila 175 C asteeseen ja anna kypsyä noin 3 tuntia.

Lammascarpatsio (4:lle)

lampaanulkofilettä 400 g
karkeaa suolaa 30 g
mustapippuria 1 rkl

Ota kalvot pois fileestä ja suolaa se. Lai-ta pippuria myllystä noin 1 rkl ja anna olla hetki huoneen lämmössä. Kääri file keltuun ja tämän jälkeen folioon. Lai-ta pakkaseen jäätymään. Leikkaa jää-tyneestä fileestä ohuita palasia.

Lisäke

parmesaanilastuja 100 g
salaattia 100 g
majoneesia 2 dl
dion sinappia 1 rkl

Sekoita majoneesi ja sinappi. Laita salaatti keoksi lihojen päälle. Ripottele pinnalle ohuita parmesaanilastuja ja timjamia koristeeksi.

Uunijuurekset (20:lle)

porkkanaa 1 kg
lanttua 1 kg
punajuurta 0,5 kg
palsternakka 300 g
timjamia 3 oksaa
suolaa
mustapippuria
öljyä 1 dl
hunajaa 1 dl

Kuori kasvikset ja pilko ne palasiksi. Laita uunivuokaan öljy, timjami, suo-laa ja mustapippuria. Asettele kasviki-set päälle.

Laita vuoka uuniin 225 C asteeseen noin 20 minuutiksi, kunnes kasvikset ovat melkein kypsiä. Ota vuoka uunista ja pöyräytä kasvikset ympäri. Tarkista suola ja lisää hunajaa.

Jos haluat kiiltoa, lisää nokare voi-ta.

Lammaspaisti ja uunijuurekset luovat perinteisen ja maukkaan, kotimaisen ateriakokonaisuuden.

Jouluiset juurekset saa lisäämällä joukkoon 5 murennettua siirappipiparia.

Lammastahna (10:lle)

tuorejuustoa 1 purkki
lammassäilykettä 100 g

Pilko säilyke pieneksi, lisää tuorejuusto. Tarkista maku. Tahna sopii hyvin esimerkiksi uuniperunan seuralaiseksi tai vaikkapa voileipäkakkuun.

Lammascarpatsion valmistusta.

Lammastahna sopii esimerkiksi voileipäkakkuun.

Lammas Suomen ruokakulttuurissa

Lammasta on kautta aikojen syöty Suomessa, sillä siitä saa monipuolista ruokaa.

Paistista saa maukasta jopa sellaisenaan, maustamalla ainoastaan suolalla. Lemin särä on hyvä esimerkki tästä, kertoo Suomen keittiömestarien puheenjohtaja *Ulla Liukkosen*.

Liukkosen mielestä etenkin lampaan kyljykset ja fileet ovat aivan omaa luokkaansa.

”Lampaan maksa on hyvää, se oli itsellekin yllätys. Sitkeimmistä ruhon osista saa hyvää pataruokaa ja tietysti raaka-ainetta makkaraan”, Liukkonen listaa.

Hän muistuttaa lammasta kokkaavia lampaan oman maun säilyttämisestä. Maustesuosituksia ovat: valkosipuli, minttu, rosmariini, timjami, kahvi ja juurekset.

Paras lisäke lampaalle on Liukkosen mielestä suomalainen peruna.

ORF – Tarttuva suutulehdus

Orf on helposti tarttuva virussairaus, joka on tunnettu jo kauan, ja jota esiintyy lampailla eripuolilla maapalloa. Siihen voivat sairastua kaiken ikäiset lampaat.

Orf on myös zoonoosi, eli se voi tarttua ihmisiin.

Orfin oireet lampailla ovat: huulien ja nenän alueelle tulee vesikelloja, jotka melko pian muuttuvat ruveksi. Vesikelloja ja rupia voi olla myös utareissa, etujaloissa ja joskus jopa sukupuolielimissä ja suussa.

Virus aiheuttaa taudin rikkoutuneen ihon kautta. Melko usein viruksen lisäksi rikkoutuneen ihon tulehdututtavat myös bakteerit, jolloin oirealueet ovat erittäin kipeitä ja ärhäkän näköisiä. Bakteeritulehdus siis pahentaa, ja voi myös pitkittää orf-viruksen aiheuttamaa ongelmaa.

Pahinta karitointiaikaan

Orf aiheuttaa suurimmat ongelmat karitointisesongin aikana. Sairastuneiden uuhien utareissa voi olla vesikelloja ja rupia. Karitsoilla orf-muutoksia on usein huulissa ja jopa suussa. Uuhi ei tällöin halua imettää, eivätkä karitsat pysty imeämään. Tällöin on huolellisesti varmistettava, että sairastuneen uuhien karitsat saavat maitoa avustettuina.

Taudin leviämisen rajoittamiseksi oireilevat uuhet ja karitsat kannattaa eristää. Vesikellot ja ruvet ovat myös hyviä kasvualustoja utaretulehdusbakteereille, joten orf lisää uuhien riskiä sairastua utaretulehdukseen.

Jos lampaan yleiskunto on hyvä ja vastustuskyky normaali, sairastunut eläin selviää taudista ja saavuttaa immuniteetin noin 3-6 viikossa. Tämän jälkeen oireet vähitellen häviävät. Koko katra parantuu taudista yleensä noin 6-8 viikon kuluessa. Sairastaneiden eläinten saama immuniteetti ei ole elinikäinen, vaan lamma voi sairastaa taudin uudelleen, tosin lievempänä. Jotkut lampaat saattavat jäädä taudin oireettomiksi kantajiksi jopa kuukausi.

Eläimen ulkopuolella Orf-virus selviää vain lyhyen ajan, korkeintaan 72 tuntia. Varsinkin kuivassa ympäristössä sen on mahdoton elää pidempään.

Virus ei selviä ulkona talvesta, mutta pudonneessa ruvessa se voi säilyä tartuntakykyisenä lampolassa pitkäänkin. Taudinpurkauksen jälkeen kannattaa mahdollisuuksien mukaan pestä, desinfioida ja kuivattaa lampola.

Sairauden hoito ja ehkäisy

Orfiin ei ole tehokasta hoitoa. Hoidon tavoitteena on oireiden lievittäminen ja pahenemisen estäminen. Haavoja voidaan puhdistaa esim. jodipitoisilla aineilla tai Virkon S:llä ja sen jälkeen oireilevalle alueelle voi laittaa haavasalvaa. Kipulääkkeitä kannattaa antaa. Tarvittaessa voidaan antaa myös antibioottia bakteeritulehdusten aiheuttaman ihotulehduksen hoitoon. Suomessa ei ole rokotetta Orfia vastaan.

Ehkäisyssä on tärkeää, että ostoeläimet tarkistetaan huolellisesti. Huulien, nenän, utareen ja jalkojen alueella ei saa olla vesikelloja tai rupia. Ostoeläinten katraakin pitää tarkistaa ja kaikkien eläinten tulee olla oireettomia. Kun eläimet saapuvat uudelle tilalle, ne laitetaan ensin karanteeniin.

Orfin oireet muistuttavat hiukan sinikielitäutiä. Tämän takia on hyvä ainakin soittaa virkaeläinlääkärille ja kertoa katraassa esiintyvistä oireista, vaikka eläinten yleiskunto pysyisikin kokoajan hyvänä.

Orf on zoonoosi eli se voi tarttua myös ihmiseen. Tyypillisintä on, että sairastuneita lampaita käsittelevällä ihmisellä on haava kädessä ja virus pääsee sitä kautta ihon alempiin kerroksiin. Myös ihmisten ihomuutokset ovat erittäin kipeitä. Tavallisimmin vesikelloja ja rupia on käsissä, erityisesti sormien välissä. On tärkeää, että oireilevia eläimiä käsitellään hanskat kädessä.

”Taudin leviämisen rajoittamiseksi oireilevat uuhet ja karitsat kannattaa erottaa terveistä. Vesikellot ja ruvet ovat myös hyviä kasvualustoja utaretulehdusbakteereille, joten orf lisää uuhien riskiä sairastua utaretulehdukseen.

”

Lammastalouden ongelmia nostettiin pöydälle Rökkälän tilalla Leivonmäellä

Eviran pääjohtaja Jaana Husu-Kallio vieraili lammastilalla tutustumassa suoramyynnin haasteisiin.

Pari vuotta sitten lisäsimme monitoimitilaamme yhden tuotantosuunnan, ja ryhdyimme lampureiksi. Peltoala ja lampolan koko antoivat tiukat raamit uuhimäärälle, minkä takia päätimme määrän sijaan saada lisätuloa suoramyynnistä ja lampaan antamien materiaalien mahdollisimman hyvästä hyödynttämisestä.

Lammasta teurastavia ja lihaa jalostavia yhteistyökumppaneita etsisämme törmäsimme usein samaan ongelmaan: laitos oli jo sulkenut ovensa tai suunnittelemassa sitä uusien tiukentuvien määräysten ja paperisodan paineissa.

Nämä puhelut ja lammastalouden kannattavuusongelmat saivat meidät huolestuneena ottamaan yhteyttä keski-suomalaiseen kansanedustajaan **Anne Kalmariin**, jolla puolisonsa kanssa on maitotila. Anne tarttuikin tarmokkaasti lähiruoka-aiheeseen ja lupasi järjestää tapaamisen Eviran pääjohtajan **Jaana Husu-Kallion** kanssa.

Keskustelutilaisuus toteutui 27.10. ja saimme lammastalouden ongelmille toivomaamme palstatilaa myös Maaseudun Tulevaisuudessa ja Keski-suomalaisessa. Kutsuimme pienimuotoiseen tilaisuuteen paitsi lähellä toimivia yhteistyökumppaneitamme, myös muutamia jo tutuksi tulleita lammalan suunnannäyttäjiä. Tietämystämme pienten elintarvikeyrityksien, teurastamojen ja lammalan ki-pupisteistä täydensimme pyytämällä mielipiteitä läheltä ja kaukaa.

Jalostajista huutava pula

Tilaisuuden alussa Hyvä lammas!-hankkeen vetäjä **Johanna Rautainen** yhtyi huoleemme ja vetosi vahvasti lammalan tulevaisuuden puolesta. Vaikka uusia lampureita on ilahduttavasti tulossa lisää alalle nostamaan lihantuotantoa alhaisesta kotimaisuusasteesta, lammasta teurasta-

vista ja jalostavista pienyrityksistä on huutava pula. Lisäksi pitkät etäisyydet hankaloittavat toimintaa.

Valvovien viranomaisten toimialueet ovat kunta- ja läänikohtaisia, samoin lain tulkinta ja siitä aiheutuvat kustannuspaineet. Suoraan teurastamolle myytäessä lampurin tilipussi jää ohueksi, eikä lammastalouden ympärivuotisuutta ole helppo toteuttaa taloudellisesti järkevästi. Lammalan niukat henkilöresurssit ja rahapula eivät riitä tutkimukseen tai järjestelmien kehittämiseen, tiivistä mukana ollut kehityspäällikkö **Pia Parikka**.

Husu-Kallion viesti lampureille ja pienjalostajille oli selvä. Hän kehoitti selvittämään etukäteen lainsäädännön vaatimukset ja tekemään niitä vastaavat muutokset suunnitelmiin jo silloin, kun asiat ovat vasta ruutupaperilla.

Hän myös suositteli tiivistä yhteistoimintaa lampureiden ja muiden pienten elintarviketoimijoiden

kesken, joilla ei myöskään ole omaa neuvovaa tahoa.

Kuluttaja on lampurin tuki

Vaikka mitään konkreettisia helpotuksia lammastalouden ajankohtaisiin ongelmiin ei heti saatu, alan ki-pupisteitä tuotiin jälleen päättäjien ja kuluttajien tietoon.

Myöhemmin ilmeni, että vastaavia viestejä on viety muun muassa maa- ja metsätalousministeri **Sirkka-Liisa Anttilalle**. Hieno juttu!

Yksi tai kaksi kertaa ei vielä kuitenkaan riitä. Uudet tilaisuudet, lähetystöt ja kirjelmät, mieluiten konkreettisten esimerkkien ja median kera, ovat tervetulleita eri puolilta maata. Näin saamme painetta muutokseen ja asiaamme esille laajemmin. Kuluttaja on lampurin vankkumaton tuki, olipa kyseessä kotimainen karitsanliha, villatuotteet tai taljat!

Pienjuustolayhdistys on hyvä esimerkki siitä, kuinka suuria jalostajia vähäisesti kiinnostavan alan mielipiteet on saatu kuuluviin ja esille päätöksentekoon, kun toimitaan aktiivisesti ja suunnitelmallisesti, vaikkakin vapaaehtoisvoimin.

Löytyykö meiltä lampureilta riittävästi halua, tarmoa ja yksituumaisuutta vastaavaan työhön?

Aktiivista alkavaa vuotta 2010 lampureille toivottaen

Viola ja Kalevi Fredin
www.lammastila.com

”Yksi tai kaksi kertaa ei vielä kuitenkaan riitä. Uudet tilaisuudet, lähetystöt ja kirjelmät, mieluiten konkreettisten esimerkkien ja median kera, ovat tervetulleita eri puolilta maata.”

Kuva: Viola Fredin

Kotimaista karitsanpaistia suoraan tilalta.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Jotta kuluttaja voi vakuuttua tuotteen turvallisuudesta, elintarviketuotannon on oltava läpinäkyvää ja tuote voitava jäljittää lähtöpisteeseen asti. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Vähintään viisi prosenttia kaikista kyseisten eläinlajien pitäjistä valvotaan vuosittain.

Valvottavien tilojen valinta

Valvottavien tilojen valinta suoritetaan keskitetysti joko Elintarviketurvallisuusvirasto Evirassa tai Maaseutuvirastossa (Mavi) riskianalyysiin perustuen. Lisäksi osa tiloista valitaan satunnaisotannalla, jolloin jokaisella tilalla on sama todennäköisyys joutua tarkastettavaksi, myös tiloilla jotka eivät hae tukia.

Todennäköisyys joutua riskianalyysiotokseen on suurempi esimerkiksi tiloilla, joilla aiemmillä valvontakerroilla on havaittu puutteita, tai jotka ovat laajentaneet tuotantoaan.

Myös työ- ja elinkeinokeskuksella (TE-keskus) on mahdollisuus ottaa tiloja valvottavaksi keskitettyjen otantojen ulkopuolelta.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan yhteydessä suoritetaan usein myös Maaseutuviraston vastuulla olevien palkkiovalvontojen valvonta.

Perustarkastuksen kulku

Paikan päällä tehtävän tarkastuksen tilalla suorittavat työ- ja elinkeinokeskuksen maaseutu ja energia- vastualueen virkamiehet. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnasta pyritään pääsääntöisesti ilmoittamaan ennalta valvonnan käytännön toteutumisen varmistamiseksi. Valvontoja tehdään kuitenkin myös ennalta ilmoittamatta. Ennakkoilmoituksen saa tehdä aikaisintaan 48 tuntia ennen tilakäyntiä.

Valvonnassa tarkastetaan ensin tilan rekisteröitymisen tiedot. Paikan päällä tarkastetaan kaikkien eläinten merkitseminen, sekä eläinten rekisteritietojen ja pitopaikkakohtaisen eläinluettelon ajantasaisuus.

Valvontapöytäkirja ja muutoksenhakuoikeus

Tilalla suoritetusta tarkastuksesta tehdään perustarkastuksen havaintopöytäkirja, josta eläintenpitäjä saa kopion joko heti tai postitse.

Eläintenpitäjällä tai hänen edustajallaan on mahdollisuus lisätä valvontapöytäkirjaan huomautuksensa ja allekirjoituksensa. Allekirjoituksen puuttuminen ei estä asian jatkokesittelyä. Valvontapöytäkirjan allekirjoittaminen ei myöskään poista muutoksenhakuoikeutta tukipäätöksestä, jonka tekee kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen.

Valvonnan johtopäätökset ja seuraamusten ehdottaminen

Perustarkastuksen havaintojen perusteella kunkin alueen läänineläinlääkäri tekee perustarkastuksen havaintopöytäkirjan liitteeseen johtopäätökset valvonnasta, sekä ehdottaa mahdollisia täydentävien ehtojen

seuraamuksia. Täydentävien ehtojen seuraamukset vahvistaa vielä TE-keskusten koordinaattori, joka tekee eri valvontaosioiden seuraamusprosenttiehtodusten perusteella lopullisen pöytäkirjan kaikista tilan täydentävien ehtojen valvonnoista.

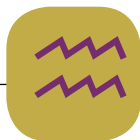
Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön noudattamatta jättämisestä aiheutuu eläintenpitäjälle seuraamuksia, joiden taso riippuu laiminlyönnin vakavuudesta. Eläintenpitäjältä voidaan muun muassa määrätä siirtokieltoon joko yksittäinen eläin, yksittäisen pitopaikan eläimet tai koko karja määräämällä kyseisille eläimille niin sanotut rajoittavat määräykset.

Lisäksi tuottajalle voi aiheutua seuraamuksia täydentävien ehtojen säännösten laiminlyönnistä. Mahdolliset seuraamukset vähentävät kaikkia tuottajalle maksettavia EU:n suoria maataloustukia sekä maaseudun kehittämistukia.

Täydentävien ehtojen seuraamusprosenttia määrättäessä arvioidaan noudattamatta jättämisen laajuutta, vakavuutta, kestoja, tahallisuutta sekä toistuvuutta. Pääsääntöisesti seuraamuksena täydentävien ehtojen laiminlyönnistä on kolmen prosentin seuraamus.

Lammas- ja vuohirekisterin toimintahäiriö ja tarkastus

Mikäli rekisteri on teknisen tai muun vian vuoksi ollut poissa käytöstä, eikä tila siksi ole voinut tehdä tarvittavia päivityksiä, tilalle ei aiheudu valvonnassa seuraamuksia. Tällöin on kuitenkin varmistuttava, että tilalla ei ole ollut myöskään muilla keinoilla mahdollista ilmoittaa rekisteriin pakollisia tietoja, esimerkiksi puhelimella tai postitse.

Övervakning av märkning och registrering av djur

Slutsatser om övervakningen och förslag till påföljder

På basis av observationerna vid den grundläggande kontrollen drar länsveterinären i respektive område slutsatser om övervakningen i bilagan till observationsprotokollet över den grundläggande kontrollen samt föreslår eventuella påföljder med anledning av tvärvillkoren. Tvärvillkorspåföljderna fastställs ytterligare av TE-centralens koordinator som utgår från förslagen till påföljdsprocent för de olika övervakningsmodulerna upprättar det slutliga protokollet över alla övervakningar av tvärvillkor på gården.

Underlåtelse att följa lagstiftningen om märkning och registrering av djur leder till påföljder för djurhållaren. Nivån på påföljderna beror på hur allvarlig försummelsen är. För djurhållaren kan bl.a. utfärdas förbud mot att förflytta ett enskilt djur, djuren på en enskild djurhållningsplats eller hela besättningen genom att djuren i fråga påförs så kallade spärrbesättelser.

Dessutom kan producenten påförras påföljder med anledning av försummelse av bestämmelserna om tvärvillkor. Eventuella påföljder minskar alla direkta EU-jordbruksstöd och landsbygdsutvecklingsstöd som betalas till producenten. Då påföljdsprocenten för tvärvillkoren slås fast gör man en bedömning av försummelsens omfattning, allvar, varaktighet, uppsåtlighet och upprepning. I regel leder försummelse av tvärvillkor till en påföljd om 3 procent.

Störning och kontroll i registret

I fall att registret inte har fungerat på grund av teknisk eller annat fell, och gården har på grund av detta inte kunnat utföra uppdateringar, så kommer det inte att påverka gården vid eventuell kontroll. Detta gäller endast om gården inte har haft andra möjlighet att skicka obligatorisk information till registret som till exempel per telefon eller via post.

Syftet med övervakningen av märkning och registrering av djur är att följa hur ett animaliskt livsmedel rör sig från början till slutet av produktionskedjan. För att konsumenten ska kunna bli övertygad om att produkten är säker måste livsmedelsproduktionen vara transparent och produkten gå att spåra ända till sin begynnelsepunkt. Också om en djursjukdom bryter ut är det av största vikt att man vet var vart och ett djur har vistats så att de djur som sannolikt fått smittan kan spåras och separeras från andra djur.

Märkning och registrering av djur övervakas på nöt-, svin- samt får- och getgårdar. Minst 5 procent av alla som håller dessa djurarter övervakas årligen.

Valet av gårdar som ska övervakas

Gårdarna som ska övervakas väljs ut centraliserat vid antingen Livsmedelssäkerhetsverket Evira eller Landsbygdsverket (Mavi) på basis av riskanalyser. Dessutom väljs en del av gårdarna ut slumpmässigt och då är sannolikheten att råka ut för kontroll lika stor för var och en gård, också då det gäller gårdar som inte ansöker om stöd. Sannolikheten att komma med i ett urval på basis av riskanalys är större exempelvis för gårdar där det har upptäckts brister i samband med tidigare övervakningar eller för gårdar som har utvidgat sin produktion.

Också arbets- och näringscentralerna kan ta ut gårdar till övervakning utanför ramen för de centraliserade urvalen.

I samband med övervakningen av märkning och registrering av djur utförs ofta också en övervakning av

de bidragskontroller som Landsbygdsverket ansvarar för.

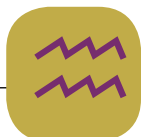
Den grundläggande kontrollens förlopp

Tjänstemän vid arbets- och näringscentralens ansvarsområde för landsbygd och energi utför gårdskontrollen på ort och ställe. I regel försöker man på förhand meddela om övervakningen av märkning och registrering av djur så att det praktiska utförandet av övervakningen kan säkerställas. Övervakningar utförs dock också ofta utan förhandsmeddelande. Meddelande om övervakning får ges tidigast 48 timmar före gårdsbesöket.

Vid övervakningen kontrolleras till först uppgifterna om gårdens registrering. På ort och ställe granskas märkningen av gårdens alla djur samt att registeruppgifterna om djuren och djurförteckningen per djurhållningsplats är uppdaterade.

Övervakningsprotokoll och rätt att söka ändring

I samband med en gårdskontroll upprättas ett observationsprotokoll över den grundläggande kontrollen. Djurhållaren får en kopia av protokollet antingen redan på gården eller senare per post. Djurhållaren eller dennes representant har möjlighet att skriva ner sina anmärkningar i protokollet och underteckna det. Avsaknad av underskrift i protokollet är inget hinder för en fortsatt behandling av ärendet. Att djurhållaren eller dennes representant undertecknar övervakningsprotokollet fråntar inte heller djurhållaren dennes rätt att söka ändring i stödbeslutet som fattas av kommunens landsbygdsnäringsmyndighet.

Ketjuinformaatiotietojen toimittamista koskevat helpotukset pysyviksi

Alkutuotannon toimija voi toimittaa elintarvikeketjua koskevat tiedot (ketjuinformaatio) tarkastuseläinlääkärin luvalla teurastamolle viimeistään eläimen mukana lähetäessään eläimiä teuraaksi. Tämä on mahdollista vuoden 2009 loppuun.

Euroopan komission pysyvä komitea on kuitenkin puoltanut heinäkuussa eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasäännöistä annetun asetuksen muutosta, jolla tämä mahdollisuus tehdään pysyväksi. Muutos tulee voimaan vuoden 2010 alussa.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee vastaavaa muutosta alkutuotantoasetukseen. Ministeriön asetusluonnoksen mukaan ketjuinformaatiotiedot voisivat tulla tarkastuseläinlääkärin luvalla myös jatkossa joidenkin eläinryhmien osalta viimeistään eläimen mukana teurasta-

moihin, pienteurastamoihin ja poroteurastamoihin. Pääsääntönä säilyy, että tiedot tulisivat olla perillä teurastamossa 24 tuntia ennen eläinten saapumista.

Tarkastuseläinlääkäri voisi antaa luvan ketjuinformaatiotietojen toimittamiselle eläinten mukana esimerkiksi, jos tilalla ei ole sähköisen tiedon vaihdon edellytyksiä (puuttuvat internet-yhteys tai faksi) tai jos eläinryhmää/yksilöitä ei voida määritellä ennen kiinnittämistä teuraskuljetusta varten (esimerkiksi lampaat ja vuohet).

Komission asetusluonnoksen mukaan sellaiset tiedot, jotka voivat vaikeuttaa teurastustoimintaa esimerkiksi edellyttämällä muutoksia teurastusjärjestelyihin, tulisi toimittaa teurastamoon ennen eläinten saapumista. Teurastamo voisi pyytää nämä tiedot esimerkiksi puheli-

mitse. Jos tietoja toimitetaan etukäteen puhelimitse, tuottajan on silti ilmoitettava ketjuinformaatiotiedot joko allekirjoittamallaan lomakkeella tai sähköisesti siten, että tiedot ovat teurastamolla viimeistään eläinten saapuessa.

Teurastamoille, poroteurastamoille, pienteurastamoille ja valvontaviranomaisille on lähetetty erillinen, tarkentava ohjekirje. Eviran aiemmin ketjuinformaatiosta antama ohjeistus ja internetsivut päivitetään lainsäädännön tultua voimaan. Ketjuinformaatiotietoja koskeviin vaatimuksiin ei ole tulossa muutoksia. Ketjuinformaatiotietojen toimitusvaatimus on tällä hetkellä voimassa siialla, siipikarjalla ja hevosella, ja tulee voimaan vuoden 2010 alussa muille eläinryhmille.

Lisätietoa:

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö alkutuotantoasetuksen muutoksesta:

www.b.mmm.fi/el/laki/lausuntopyynnot/index.htm

Yleistä tietoa ketjuinformaatiosta:

www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valvonta_ja_yritt_j_t/alkutuotanto/kotielaimet/tuottajat_ja_ketjuinformaatio

Eviran kirje teurastamoille, poroteurastamoille, pienteurastamoille ja valvontaviranomaisille:

www.evira.fi/attachments/elintarvikkeet/valvonta_ja_yrittajat/ketjuinfotiedote_viranomaiset_1009.pdf

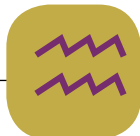
Lättnaderna vid insändande av kedjeinformation blir permanenta

Primärproducenten kan med tillstånd av besiktningsveterinären insända uppgifter om livsmedelskedjan (kedjeinformation) till slakteriet senast tillsammans med djuren då de skickar djur till slakt. Detta är möjligt fram till slutet av år 2009. Den Europeiska kommissionens permanenta kommitté tillstyrkte i juli en ändring av förordningen om hygien-

regler för livsmedel av animaliskt ursprung, med vilken denna möjlighet nu görs permanent. Ändringen av förordningen träder i kraft från början av år 2010. Jord- och skogsbruksministeriet bereder en motsvarande ändring till primärproduktionsförordningen. Enligt ministeriets förordningsutkast kunde uppgifterna för kedjeinformationen beträffande

vissa djurgrupper med besiktningsveterinärens tillstånd anlända även framdeles senast tillsammans med djuret till slakterier, småslakterier och renslakterier. Huvudregeln ändras inte, att uppgifterna ska vara hos slakteriet senast 24 timmar innan djuren anländer till slakteriet.

Besiktningsveterinären kunde ge tillstånd för att uppgifterna för ked-

viranomaiset tiedottavat

jeinformationen insänds tillsammans med djuret ex. ifall gården saknar förrsättningar för elektronisk kommunikation (inte har internetförbindelse eller fax) eller om djurgruppen/enskilda djur inte kan specificeras innan de fångats för slaktransporten (ex. får och getter).

Enligt kommissionens förordningsutkast borde uppgifter som kan försvåra slaktverksamheten ex. gen- om att orsaka ändringar i slakarran- gemangen tillhandahållas slakteriet innan djuren anländer till slakteriet.

Slakteriet kunde ex. be om sådana uppgifter per telefon. Om uppgifter ges i förväg per telefon, ska produ- centen ändå anmäla alla uppgifter för kedjeinformation aningen på en blankett som denne ska under- teckna, eller elektroniskt så att up- pgifterna finns hos slakteriet senast när djuren anländer dit.

Det har skickats ett särskilt, pre- ciserande instruktionsbrev till slak- terier, renslakterier, småslakterier och tillsynsmyndigheterna. Eviras tidigare utfärdade anvisningar om

kedjeinformation, och internetsi- dorna uppdateras när lagstiftningen har trätt i kraft. Inga ändringar är på kommande beträffande kraven på uppgifterna för kedjeinformation. Kravet på insändning av uppgifter för kedjeinformation gäller i dag för svin, fjäderfä och hästar, och trä- der nu från början av år 2010 även i kraft för andra djurgrupper.

Ylitarkastaja Petra Kirves p. 020 77 24003
Ylitarkastaja, jaostopäällikkö
Leena Oivanen p. 020 77 24272

Ytterligare information:

Jord- och skogsbruksministeriets begäran om utlåtande om primärproduktionsförordningen:

www.b.mmm.fi/el/laki/lausuntopyynnnot/index.html

Eviras brev till slakterier, renslakterier, småslakterier och tillsynsmyndigheterna:

www.evira.fi/attachments/svketjuinfotiedote_viranomaiset_1009.pdf

Allmän information om kedjeinformation:

www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillsyn_och_foretagare/primarproduktion/husdjur

EBENA

Suomen suosituin rehuvirna

varma ja satoisa

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200,
(02) 762 6200

www.naturcom.fi

Vannoutunut vuohien ystävä toivoo kotitarvekuttuja yhä useampaan talouteen

Kalantilainen Marja Hyytiä on lähes omistanut elämänsä vuohille. Hän toivoo, että yhä useampi ryhtyisi muutaman vuohen omistajaksi. Silloin maito tulisi kotipöytään omasta navetasta kaupan sijaan.

Teksti ja kuvat: **Terhi Torikka**

Nykyisin 19 lypsävää kuttua omistava **Marja Hyytiä** paljastaa, että vuohenmaidon käyttö erilaisiin tuotteisiin on saanut alkunsa oikeastaan pakosta. 30 vuoden ura kuttujen parissa on opettanut jalostamaan maidon useiksi eri tuotteiksi.

”Kun maitoa ei mene pisaraakaan meijeriin, se täytyy kaikki käyttää johonkin.”

Mieluisin kohde on sellainen, missä maito saadaan säilöttyä pienen tilaan. Sellainen on esimerkiksi kili-fudge.

Fudgen kehittäminen oli pitkä prosessi, johon kului vuosia. Ensin herkkua tehtiin kermasta, mutta lopputuote suli huoneenlämmössä. Niinpä valmistusaineeksi valikoitui maito ja nyt namut säilyvät huoneenlämmössäkin lähes määrämättömän ajan, kunhan pussi pysyy kiinni.

Kaikki hyödyksi

Hyytiä pyrkii käyttämään kuttujen tuotteita mahdollisimman tehokkaasti hyödyksi. Hän on innokas

Marja Hyytiä leipoo kaiken kutunmaidosta. Tuotteita pääsi maistelemaan esimerkiksi Turun lammas- ja vuohituotteiden markkinoiden kahvilassa.

kokeilemaan varsinkin perinteisiä käsityötekniikoita. Maitotuotteiden lisäksi vuohista on syntynyt Hyytiän käsissä muun muassa nahkarumpuja ja koruja.

Elämä kuttujen parissa on sitovaa, mutta henkisesti äärimmäisen rikasta, en vaihtaisi sitä mihinkään, Hyytiä kertoo.

Hän ei ymmärrä, miksi vuohiin suhtaudutaan Suomessa varsin ennakkoluuloisesti.

”En ymmärrä, miten Norja ja Kreikka pärjäävät vuohien kanssa, mutta Suomi ei.”

Hyytiä on pyrkinyt edistämään

Kili-fudgen valmistus kestää 3-4 tuntia.

Marja haluaa hyödyntää vuohen kokonaan, lihaa lukuun ottamatta. Tämä rumpu on kokeilu muinaistekniikasta.

kotimaisen vuohen asiaa jo kauan kiertämällä tapahtumia, myymällä tuotteita ja kertomalla vuohista.

”Voisin puhua niistä vaikka kuinka paljon, jos joku vaan kuuntelee”, Hyytiä toteaa.

Silti hän pelkää, kuinka kuttujen käy tulevaisuudessa.

”En osaa sanoa isoista yksiköistä, mutta pieniä tarvittaisiin lisää, jotta yhä useampi saisi maidon omasta navetasta.”

Pitkät poikimavälit

Hyytiä hoitaa kuttujaan omalla tavallaan. Poi’ituksia nähdään tilalla vain hyvin harvoin, sillä kuttujen poikimaväli on viidestä kuuteen vuotta. Tällä hetkellä pisintä kautta lypsää kuttu, joka on poikunut vain kerran ja lypsää nyt yhdeksätoista vuotta.

Kili-Marjaksi itseään kutsuvan Hyytiän kutut lypsävät parhaimmillaan noin 3,5 litraa päivässä. Ruokinta on yksinkertainen: heinää, kauraa, melassia ja rakkautta. Ja lisäksi joka aamu yksi pulla tai sämpylä läheisen leipomon poistokuormasta.

TIETOA VUOHITILOILLE

Vuohitiloille saatavana opas ruokintaan ja tarkkailukansio, joka sisältää lomakkeita ja ohjeita vuohien tuotos- ja sukuseurantaan sekä rehukirjanpitoon.

Susanna Vehkaoja ja Ritva Perttilä:

Vuohien ruokinta ja ruokintasuositukset, 10 € + postikulut

Vuohitarkkailukansio, 10 € + postikulut

Tilaukset: ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Tuula Perälä, puh. (06) 4163 400, tuula.perala@proagria.fi

Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Teksti ja kuva: **Heidi Huttunen**

Afrikkalaisia vuohia

Namibiassa kasvatetaan lukuisia vuohirotuja, jotka ovat sopeutuneet kuivaan ja kuumaan ilmastoon. Yleisimpiä ovat Kalahari Red ja Boer Goat. Vuohia kasvatetaan lähinnä lihantuotantoa varten, mutta niitä saatetaan lypsää kotitarpeeksi.

Boer Goat-vuohi

Boer Goat on alunperin etelä-afrikkalainen lihantuotantoon tarkoitettu vuohirotu, jota kasvatetaan laajalti Namibiassa. Väriltään Boer Goat on valkoinen, ja sillä on ruskea pää ja häntä sekä suuret luppakorvat.

Uusia siitoseläimiä valitessa väri on tärkeä ominaisuus. Eläimessä tulee olla riittävästi tummaa pigmenttiä muun muassa turvan ja hännän alueella, koska vaalea ja huonosti pigmentoitunut iho altistuu jokapäiväisessä ja erittäin voimakkaassa auringonvalossa ihosyövälle. Boer Goat-kutut vuonii 1-3 kilia ja se on mahdollista saada poikimaan keran kahdeksassa kuukaudessa. Boer Goatilla on erittäin hyvät lihantuotanto-ominaisuudet. Ruhon lihakkuus on 48-60 prosenttia. Se kasvaa nopeasti ja liha on maukasta. Boer Goatin ravinto koostuu pääasiassa pensaiden lehdistä (75 %), mutta se syö myös ruohoa (25 %).

Kalahari Red-vuohi

Kalahari Red on hyvin samankaltainen vuohirotu kuin Boer Goat. Se on Boer Goatia hieman pienempi ja väriykseltään kauttaaltaan punaisen ruskea. Myös Kalahari Rediä käytetään lihantuotantoon.

Kirjoittaja oli syksyllä kahden kuukauden ajan Namibian yliopistolla tekemässä harjoittelua ja tutustui samalla lammis- ja vuohitalouteen.

Boer Goat -kutut pihatarhassa.

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

- Lypsykutun ruokinta ja hoito 13 €
- Vuohi ja kotikokki, reseptivihko (ei saatavissa tällä hetkellä)
- T-paita (aikuisille vihreä ja punainen, lapsille vaaleansininen) 7 €
- Vuohiaiheinen lippis (musta/tummansininen) 5 €
- Vuohiaiheet kortit (4 kpl) 1 €

Tilaukset: Suvi Viander, puh. 044 940 0849
sähköposti suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Monica Ek

Malaktvägen 189, 66730 Oxnkangar

0400 682 036

bengt.ek@pp1.inet.fi

Varapuheenjohtaja

Miina Huittinen

Suorsantie 41, 31900 Punkalaidun

050 544 1110

miina_huittinen@yahoo.co.uk

Sihteeri

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@pihtiputaalainen.com

Rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri ja nettivastaava

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@pihtiputaalainen.com

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Milla Alanco

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

040 760 558

milla.alanco@proagria.fi

Jaakko Niemi

Koivulantie 37, 61370 Lohiluoma

044 564 8522

jaska.niemi@pp.nic.fi

Susanna Lehtonen

Poikojantie 331, 31400 Somero

suomenvuohiyhdistys@suomi24.fi

Ari Aaltonen

Jeppaksenhaka 19, 02400 Kirkkonummi

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jarno Kannosto

Vehkaviidantie 116, 61330 Koskenkorva

0400 615 318

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdysiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohi-taloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Lammastila SikkaTalua Naantalien Rymättylässä pitävät **Katja ja Alar Sikka** antavat tilan ahvenanmaan-lammaskatraan ulkoilla ympäri vuoden. Kysyimme heiltä kokemuksista ja pyysimme vinkkejä ulkoilun järjestämiseen.

Kuva: Katja Sikka

SikkaTalun ahvenanmaanlampaat saavat nauttia ulkoilmasta ympäri vuoden.

juurikaan. Mahdollinen väkirehu on hyvä antaa sisällä, koska rehukaukalot likaantuvat helposti sateisena syksynä.

8. Onko ulkoilulla vaikutusta tiinehtyvyyteen tai villan laatuun, entä sorkkaterveyteen?

Hyvällä säällä villa tuntuu pysyvän puhtaana, mutta toisaalta kurakeli liikaa sitä. Pakkaslumen aikaan villa on puhdasta ja ilmavaa. Ahvenanmaanlampaan kaksikerroksinen villa pitää hyvin vettä ja pohjavilla on puhdasta ja kuivaa, vaikka päälivilla kastuukin. Kalliopohjalla sorkat kuluvat jatkuvasti, eivätkä juuri vaadi hoitoa. Tiinehtyvyydessä emme havaitse eroa.

9. Vaikuttaako ulkoilu eläinten viireyteen?

Ahvenanmaanlampaat "leikkivät" aikuisiassakin paljon ja suuri tila mahdollistaa niille juoksemisen ja puskemisen keskenään. Ne kiipeilevät mielellään kalliolla eikä niitä haittaa korkeakaan kynnys ovensuussa. Erityisen mielellään ne hakevat talvisin ulkotarhan aurinkoista puolta ja märehyvät lumihangessa tyytyväisen näköisinä.

10. Viihtyvätkö kaikki yksilöt yhtä hyvin ulkona?

Laumaeläimenä ne tietysti viihtyvät parhaiten siellä missä muutkin ovat ja yleensä makoilevatkin koko lauma ulkona paalihäkkien läheisyydessä. Vain oikein tuulisina tai sateisina päivinä ne märehyvät mieluummin sisätiloissa.

1. Miten teillä toteutetaan ympäri-vuotinen ulkoilu?

Lampoloiden viereen on aidattu alue lammaskatrolla. Kalliosaarekkeet ovat erinomaisia alueita, koska ne pysyvät kuivina syksyn sateissakin.

2. Pääsevätkö lampaat aina ulos, oli sää mikä tahansa?

Lampaat pääsevät ulos vapaasti, ovi tai kulkua varten rakennettu luukku on avoinna ympäri vuorokauden.

3. Mitä etuja ulkoilusta on?

Lampailla on enemmän tilaa liikkua ja muodostaa ryhmiä. Eläimet pääsevät luonnonvaloon ja muutenkin vaikuttamaan valinnoillaan ympäristöolosuhteisiinsa.

4. Entä haittoja tai ongelmia?

Sateisella säällä päälivilla kastuu ja sen myötä myös sisällä kuivikepohja hieman kostuu.

5. Miten tarha ja kulkureitit kannattaa rakentaa?

Tarha on hyvä olla lampolan sivussa tai takana, jolloin se ei ole muun liikenteen tiellä. Aitaa rakentaessa tulee huomioida lumen korkeus talvella. Mikäli lampaat ruokitaan ulos, tulee miettiä portin paikka sen mukaan, minne saa parhaiten vietyä paalin ja kerättyä pois korsirehun, minkä lampaat ovat hukanneet talven aikana.

6. Minkälainen on hyvä pohja?

Tiivis pohja, joka ei sateella liety, on paras. Toisaalta kulkureittejä voi myös kuivittaa esimerkiksi hakkeella. Myös olki on osoittautunut hyväksi pohjaksi.

7. Vaikuttaako ulkoilu lampaiden ruokintaan tai sen järjestämiseen?

Ulkoulu mahdollistaa paalihäkkien sijoittamisen ulos, jolloin lampolan pohjapatja ei kasva talven mittaan

**Hyvää Joulua ja
Menestystä Vuodelle 2010**

Toivovat Suomen Lammasyhdistyksen kannattajajäsenet

Lihasan Säätiö

Atria Oyj

Lammastalousäätiö

Uuhet odottelemassa
pässiseuraa.

Uuden lampurin mietteitä osa 2

Kaisa Varjoaho, kaisa.varjoaho@holmantila.com

Karitsojen odottelua

23.2.2008 Lampolassa uuhien massut pyörivät karitsointien lähetessä. Utareet pinkeinä lyllyttäessään lammamammat muistelevat varmaan laatuaikaansa pässin seurassa.

Pässiherralla oli syksyllä kova homma pitää daaminsa tyytyväisinä. Harva se päivä oli joku uuhista häntä vipattaen härnäämässä pässiä. Kokenut pässykkä oli herrasmies ja huomioi aina kulloisenkin morsionsa tarpeet kymmeniä kertoja päivän aikana.

Katraan kunkulle oli kova paikka joutua uuhistaan eroon kiihkeän syksyn jälkeen. Pässi mulkoili minua viikon päivät mököttäen, mutta leppyi taas omaksi rauhalliseksi itsekseen.

Karitsointikuukaudet ovat jännittävää aikaa. Uuhi pyöräyttää helposti 2-3 karitsaa kerrallaan ja kuu-tosetkaan eivät ole ennenkuulumaton määrä. Se on melkoinen urakka uuhelta, kun karitsa painaa suurin piirtein saman kuin keskiverto ihmislapsi syntyessään.

Lampaat suoriutuvat synnytyksistään useimmiten ilman hoitajan apua. Tapahtumaa pyritään kuitenkin vaivihkaa valvomaan hätätilanteiden varalta. Joskus karitsa yrittää matkata maailmaan virheasennossa tai tarvitsee hiukan elvyttelyä syntymän jälkeen.

Muutaman päivän ajan emä karitsoineen saavat tutustua toisiinsa karitsoimiskarsinassa, jolloin yhteiselo imetyksineen lähtee mukavasti käyntiin. Aina ei uuhi ymmärrä jutun juonta, jolloin karitsalle annetaan eväät tuttipullost. Kaikki pääsevät kuitenkin helpommalla, kun karitsa oppii pitämään emonaan lammasta eikä ihmistä.

Syksy mielessä karitsointiaikaan

Keväisiä karitsoita odotellessa on hyvä tehdä suunnitelmia syksyn varalle. Pienistä karitsoista kasvaa kesän aikana jyhkeitä lampaita, ja ennen sisäruokintakautta katraasta karsitaan teuraseläimet pois.

Suurin osa menee teurastamon kautta, mutta pieni osa teurastetaan omiin tarpeisiin tilalla. Tähän liittyy suunnitelmissani oleva "lahtivaja" kotiteurastuksia varten. Siellä voin hellästi saatella lampaani vihreämille laitumille. Missä muualla lam-

mas haluaisi tulla teurastetuksi kuin kotonaan? Toimivilla välineillä ja asiallisissa tiloissa pääsen toteuttamaan lähiruoka-ajatustani konkreettisesti.

Mielestäni karjanpitäjällä on oltava sellaiset tiedot ja taidot, että kykenee tarvittaessa ottamaan vastuun eläimen koko elinkaaresta syntymästä lopetukseen saakka.

Lampaat ovat yksi parhaista vahingoista mitä minun kohdalleni on sattunut. Pitipä tuota pikkukatras-ta työnä, harrastuksena tai silkkana hulluutena niin kukaan ei voi kiistää etteikö suomalaisessa lammastaloudessa haastetta riitä.

REHU-ÄSSÄ OY

• LAMMASKIVENNÄISIÄ
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

• NUOLUKIVET
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Kuva Plugi Oy

Wakka

Kirjanpito kätevästi laskuja maksassa?

Se on mahdollista Wakka-talousohjelmalla.

Tiedot tallentuvat kirjanpitoon laskuja maksettaessa.

Wakalla teet kätevästi välitilinpäätöksen ja tulostat lopullisen tilinpäätöksen yhteydessä allekirjoitusvalmiin veroilmoituksen. Wakka-tuoteperheestä löydät vaihtoehdon myös osakeyhtiön kahdenkertaiseen kirjanpitoon, laskutukseen ja tuloslaskentaan.

Wakka-tarjous
Osuuspankissa
MTK:n ja SLC:n jäsenille.
Kysy omasta
Osuuspankistasi!

Lataa demoversio osoitteesta www.proagria.fi/it tai kysy lisää ProAgria Keskusten Liitosta, puh. 020 747 2400 tai sähköposti atk.palvelut@proagria.fi

ProAgria – Menestyksen mahdollisuuksia

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton laatu järjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti.

